

UPPSALA
UNIVERSITET

2018-12-06 Dnr UTBVET 2018/1115

Universitetskanslersämbetet

Box 256
SE-751 05 Uppsala

Besöksadress:
S:t Olofsgatan 10 B

Handläggare:
Anna Hagborg

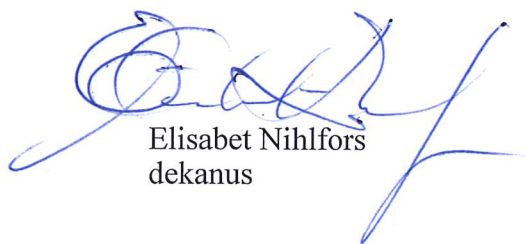
Telefon:
018-471 1492

www.uu.se

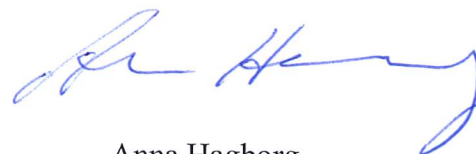
anna.hagborg@uadm.uu.se

**Självvärdering med anledning av
Universitetskanslersämbetets granskning av
examenstillstånd för Ämneslärarexamen med inriktning mot
arbete i gymnaieskolan**

Fakultetsnämnden för utbildningsvetenskaper överlämnar härmed bifogad självvärdering (inklusive bilagor), med anledning av Universitetskanslersämbetets granskning av ovan nämnda examen.

Elisabet Nihlfors
dekanus

Anna Hagborg
utbildningsledare

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering

Del 1. Utbildningsvetenskaplig kärna

Lärosäte: Uppsala universitet

Yrkesexamen: Ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan i undervisningsämnen: **matematik, samhällskunskap och svenska.**

Beskrivning

Ämneslärarprogrammet med inriktning mot arbete i gymnasieskolan (300/330 hp) har bedrivits vid Uppsala universitet sedan höstterminen 2011. Fakulteten för utbildningsvetenskaper har det övergripande ansvaret för programmet, men utbildningen genomförs i samarbete med ca 18 institutioner vid Uppsala universitet. Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier (EDU), som organisatoriskt befinner sig under Fakulteten för utbildningsvetenskaper, svarar för all undervisning inom den utbildningsvetenskapliga kärnan och de delar av den verksamhetsförlagda utbildningen som inte är direkt ämnesrelaterad.

Fakultetsnämnden för utbildningsvetenskaper har delegerat beslutanderätten i flera frågor till Programkommittén för lärarprogrammen, vilken är sammansatt av representanter från de fakulteter som medverkar i de lärarprogram som ges vid Uppsala universitet, studentrepresentanter samt representanter från de kommuner som medverkar i utbildningarna. Programkommittén för lärarprogrammen bereder t ex ärenden som rör lärarprogrammen inför beslut i fakultetsnämnden, ansvarar för genomförande av programutvärderingar och medverkar till att resultaten följs upp/omsätts i program- och kursutveckling. Programkommittén för lärarprogrammen har som främsta uppgift att tillse att lärarprogrammen följer examenskraven i enlighet vad som anges i examensordningen samt att särskilt bevaka progression i innehåll, vetenskaplighet och professionsutveckling samt de ämnesdidaktiska inslagen i lärarutbildningen. De ärenden som behandlas i Programkommittén för lärarprogrammen bereds i en särskild beredningsgrupp bestående av studierektorer från samtliga institutioner som medverkar i lärarprogrammen vid Uppsala universitet, studentrepresentanter samt representanter från de kommuner som medverkar i utbildningarna. Programkommittén för lärarprogrammen har också ett särskilt kursplaneutskott med representanter från de olika vetenskapsområden som medverkar i lärarprogrammen, studentrepresentanter samt kommunrepresentanter.

Uppsala universitet har beslutat om två lokala examenskrav. Kraven innebär att minst motsvarande 7,5 hp ämnesdidaktik ska ingå i vardera av de två undervisningsämnena som ingår i examen för ämneslärarprogrammet med inriktning mot arbete i gymnasieskolan och minst ett av de två självständiga arbeten som ingår i utbildningen ska ha en tydlig ämnesdidaktisk inriktning.

Programstruktur och placeringen av den utbildningsvetenskapliga kärnan

Ämneslärarprogrammet med inriktning mot arbete i gymnasieskolan är organiserat enligt den programstruktur som framgår av figur 1 och 2. Figur 1 redovisar den nya struktur som har startat från höstterminen 2017. Figur 2 redovisar den tidigare programstrukturen som gäller för studenter som påbörjade utbildningen vårterminen 2017 eller tidigare. Som framgår av är kurserna inom den utbildningsvetenskapliga kärnan i normalfallet förlagda till termin 3, 7 och 9 i utbildningen. Övriga terminer ägnas åt ämnesstudier. I undantagsfall, beroende på studenternas ämnesval, kan kärnterminernas position behöva justeras.

För tydlighets skull bör för denna utvärderings räkning framhållas att första kärnterminen, termin 3, innevarande termin läses enligt den nya programstrukturen (figur 1) och den andra och tredje kärnterminen, termin 7 och 9,

läses enligt den äldre ordningen (figur 2). Ifråga om VFU-kurser organiseras två kurser om sammanlagt 15 hp av Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier (EDU), medan den ämnesrelaterade VFU:n en kurs om 7,5 hp i vardera undervisningsämnet organiseras av respektive ämnesansvarig institution. Den senare kursen fokuserar särskilt på studenternas förmåga att undervisa i det aktuella ämnet.

Organisationen av den utbildningsvetenskapliga kärnan

Enligt den nya programstrukturen (figur 1) inleds ämneslärarstudenternas studier på den utbildningsvetenskapliga kärnan med kursen *Utbildningens framväxt och villkor* 7,5 hp, följt av *Ledarskap* 7,5 hp, *VFU I* 7,5 hp och *Lärande och utveckling* 7,5 hp. Härmed ges studenterna en bred introduktion till läraryrket. I och med VFU-kursen gör sig studenterna bekanta med skolmiljön och får prova på att undervisa.

Figur 1. Ämneslärarprogrammet med inriktning mot gymnasieskolan, HT 2017

Termin 1	Termin 2	Termin 3	Termin 4	Termin 5	Termin 6	Termin 7	Termin 8	Termin 9	Termin 10	Termin 11
Ämne 1 (1-30 hp) 30 hp	Ämne 1 (31-60 hp) 30 hp	Utbildningens framväxt och villkor 7,5 hp	Ämne 1 (61-90 hp) 30 hp	Ämne 2 (1-30 hp) 30 hp	Ämne 2 (31-60 hp) 30 hp	Specialpedagogik 7,5 hp	Ämne 2 (61-90 hp) 30 hp	Bedömning och betygssättning 7,5 hp (AV)	Ämnesför-djupning (91-120 hp) ämne 1 eller ämne 2 30 hp (AV)	Ämnesför-djupning (91-120 hp) om ämnes-komb SV/SAMH 30 hp (AV)
		Ledarskap 7,5 hp				VFU II 7,5 hp	Utvärdering och hållbart utvecklingsarbete 7,5 hp (AV)			
		VFU I 7,5 hp				Vetenskaplig teori och metod 7,5 hp		VFU III Å (ämne 1 och ämne 2) 2x 7,5 hp		
		Lärande och utveckling 7,5 hp				Läroplansteori och didaktik 7,5 hp		Ämnesrelaterad VFU (AV)		

■ Ämnes- och ämnesdidaktiska studier
■ Studier inom den utbildningsvetenskapliga kärnan
■ Verksamhetsförlagd utbildning (VFU)

Å = Ämnesrelaterad VFU
 (AV) = kursen ges på avancerad nivå

Figur 2. Ämneslärarprogrammet med inriktning mot gymnasieskolan, VT 2017 och tidigare

Termin 1	Termin 2	Termin 3	Termin 4	Termin 5	Termin 6	Termin 7	Termin 8	Termin 9	Termin 10	Termin 11
30 hp Ämne 1 1-30 hp	30 hp Ämne 1 31-60 hp	10 hp Ledarskap	30 hp Ämne 1 61-90 hp	30 hp Ämne 2 1-30 hp	30 hp Ämne 2 31-60 hp	15 hp (2 x 7,5 hp) VFU 2-Å ² (ämne 1 och ämne 2)	30 hp Ämne 2 61-90 hp	10 hp Läroplans-teori och didaktik (AV) ³	30 hp Huvudämne fördjupning (ämne 1 eller ämne 2) 91-120 hp avancerad nivå (AV) ³	30 hp Ämnes-fördjupning 2 (gäller ämneskomb SV/SAMH) 91-120 hp (AV) ³
		5 hp Special-pedagogik				10 hp Lärande och utveckling	10 hp Bedömning och utvärdering (AV) ³			
		5 hp VFU 1-K ¹				5 hp Mångfald och lärande		10 hp VFU 3-K ¹		
		10 hp Utbildningens framväxt och villkor								

■ Ämnes- och ämnesdidaktiska studier
■ Studier inom den utbildningsvetenskapliga kärnan
■ Verksamhetsförlagd utbildning

¹ VFU-K = VFU med inriktning mot utbildningsvetenskaplig kärna
² VFU-Å = VFU med inriktning mot ämnesstudier
³ (AV) = kursen ges på avancerad nivå

Under termin 7 fördjupas kunskaperna i teorier om lärande på kursen *Specialpedagogik* 7,5 hp och studenterna får ytterligare övning i undervisning i samband med *VFU II* 7,5 hp. Den efterföljande kursen i *Vetenskaplig teori och metod* 7,5 hp är inriktad på teoretiska och metodiska traditioner inom didaktik, pedagogik och utbildningssociologi. På denna kurs kompletteras studenternas ämnesanknutna utbildning i teori och metod med kunskaper i vetenskapliga teorier och metoder för studier av utbildning, undervisningsmetodik och utbildningens plats i samhället. Den sjunde terminen avslutas med kursen *Läroplansteori och didaktik* 7,5 hp, som fokuserar på sambanden mellan statlig styrning, organisation av utbildning och utfallet av didaktiska vägval. Denna kurs är en direkt förutsättning för studierna på termin 9 då studenterna på *Bedömning och betygssättning* 7,5 hp ska förstå och tillämpa olika former av bedömning mot bakgrund av forskning, nationella regelverk och olika metoder för undervisning. Den är vidare en förutsättning för studierna på *Utvärdering och hållbart utvecklingsarbete* 7,5 hp, som ger studenterna kunskaper och metoder för utvärdering av skolors verksamhet och långsiktig utveckling av hållbart pedagogiskt arbete, utifrån de perspektiv som ingår i det sociala hållbarhetsbegreppet. Studierna på kärnan följs av *VFU III 2 x 7,5 hp*, vilken organiseras av respektive ämnesansvarig institution och som utöver ämnesundervisning innebär en tillämpning av de teorier och metoder för ledarskap, lärande, didaktisk planering och bedömning, vilka studenterna tillägnat sig via kärnkurser.

Förändringar i kursstrukturen

Kurserna i den utbildningsvetenskapliga kärnan genomgår för närvarande ett genomgripande revideringsarbete. Arbetet är klart ifråga om termin 3 och när det har slutförts i samtliga kärnkurser kommer kurserna att vara organiserade i enlighet med figur 1. Bakgrunden till revisionen är resultaten av den universitetsinterna genomlysningen av kärnan som presenterades av Sven Erik Hansén och Tom Wikman i *Utvecklande utvärdering av den utbildningsvetenskapliga kärnan vid Uppsala universitet* (2016). I denna utvärdering uppmärksammades vissa utvecklingsmöjligheter i ämneslärarprogrammets kärnkurser i relation till de områden som enligt examensordningen (Högskoleförordningen) ska omfattas av den utbildningsvetenskapliga kärnan. Exempelvis pekades på behovet av att utveckla kunskapsområdena vetenskapsteori och forskningsmetodik samt utvärdering och utvecklingsarbete. Detta har resulterat i utvecklandet av två nya kurser, *Vetenskaplig teori och metod* 7,5 hp samt *Utvärdering och hållbart utvecklingsarbete* 7,5 hp. Vidare har kursordningen gjorts om så att *Utbildningens framväxt och villkor* 7,5 hp inleder kärnan med en historisk och utbildningssociologisk introduktion till utbildningssystemet och läraryrket. Kursen *Ledarskap* 7,5 hp går i direkt anslutning till första VFU-kursen och *Lärande och utveckling* 7,5 hp är placerad så att den förbereder studenterna för kursen *Specialpedagogik* 7,5 hp.

Internationellt utbyte

Fakulteten för utbildningsvetenskaper och EDU har under flera år arbetat målmedvetet för att fler lärarstudenter ska tillgodogöra sig en viss del av utbildningen utomlands. Studenterna på ämneslärarprogrammet har möjlighet att förlägga såväl delar av sina ämnesstudier som kärnstudier, inklusive VFU, vid lärosäten i andra länder. Beträffande den utbildningsvetenskapliga kärnan fungerar termin tre (d v s den första kärnterminen) som ett "fönster" då det är särskilt lämpligt att studera utomlands. Särskilda avtal gör att det finns kurspaket vid utländska lärosäten som motsvarar de egna kurserna vid Uppsala universitet, några exempel är Butler university (USA), TSuru university (Japan) universitetet i Sevilla (Spanien) och University of Limerick (Irland).

Styrkor och utvecklingsområden

Ämneslärarprogrammet är organiserat så att studenternas ämnesstudier och kurserna inom den utbildningsvetenskapliga kärnan ska komplettera varandra. Detta genom att den ämnesmässiga och ämnesdidaktiska utbildning som studenterna får inom sina respektive ämnen fördjupas inom kärnkurserna, exempelvis sätts ämnesdidaktiken in i en större kontext på kursen *Läroplansteori och didaktik*. Ytterligare en styrka är att programmets struktur och övergripande innehåll nyligen utvärderats utifrån högskoleförordningens examensmål och de professionella krav som ställs på lärare i ett ständigt föränderligt samhälle. Även om områdena vetenskapsteori och forskningsmetod samt utvecklingsarbete, utvärdering och bedömning tidigare funnits med på ett tydligt sätt i programmet, kommer de att förstärkas ännu mer framöver tack vare ett självkritiskt utvärderingsarbete, inte minst genom regelbundet återkommande transparenta externa granskningar. En annan styrka är de möjligheter som ges till utbytesstudier för studenterna såväl inom ämnena som inom den utbildningsvetenskapliga kärnan. I detta avseende ligger ämneslärarutbildningen vid Uppsala universitet långt framme. Det behövs emellertid fortsatta satsningar på att fler studenter deltar i utbyten för att utveckla läraryrket.

Förutsättningar

Personal

Bedömningsgrund:

Antalet lärare och deras sammantagna kompetens (vetenskapliga/konstnärliga/professionsrelaterade och pedagogiska) är adekvat och står i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt.

Personalsammansättning

På kurserna inom ämneslärarprogrammets utbildningsvetenskapliga kärna är totalt 38 lärare verksamma. Det kan ställas mot att det innevarande termin är 200 ämneslärarstudenter som läser på någon av de tre så kallade kärnterminerna. Av lärarna är 4 professorer, 16 universitetslektorer, 7 universitetsadjunkter, 6 adjungerade adjunkter, 5 doktorander. Av dessa lärare har 22 lärarexamen. En av universitetsadjunkterna genomför för tillfället forskarutbildning.

Den vetenskapliga kompetensen i undervisningen på ämneslärarprogrammets kärnkurser garanteras av de professorer, forskare och doktorander som är involverade i undervisningen. Den introducerande föreläsningen på den första kursen inom den utbildningsvetenskapliga kärnan hålls exempelvis av professor Mikael Börjesson (utbildningssociologi). Kursledare för *Lärande och utveckling* på första kärnterminen är professor Eva Hultin (didaktik). Medverkar på första kärnterminen gör även professor Esbjörn Larsson (utbildningshistoria).

Universitetslektorerna har en nyckelroll för den vetenskapliga förankringen på kurserna. Vid Uppsala universitet har en heltidsanställd universitetslektor minst 20 % forskningstid, så kallad kompetensutvecklingstid, i tjänsten. Utan undantag har de på kärnkurserna verksamma universitetslektorerna emellertid betydligt större andel forskningstid än så. Det är en konsekvens av att forskare vid EDU under flera år har varit framgångsrika i att erhålla medel för externfinansierade forskningsprojekt. Det betyder att undervisningen har ännu bättre förutsättningar för aktuell och kontinuerlig forskningsförankring. För att garantera stabilitet och kontinuitet har universitetslektorer och forskare i regel minst 20 % undervisning i sin tjänst, så att inte viktig kompetens försvinner från undervisningen. Doktoranderna säkrar också viktig vetenskaplig förankring. I deras tjänst ingår i normalfallet 20 % institutionsarbete som vanligen ägnas åt undervisning och då på moment med ett innehåll som ligger nära deras egen forskning. På ämneslärarprogrammets kärnkurser medverkar exempelvis en doktorand i didaktik med inriktning mot historiedidaktik och en didaktikdoktorand specialiserad på fortbildning av lärare.

Lärargruppen adjungerade adjunkter och universitetsadjunkter säkerställer programmets professionsanknytning. De adjungerade adjunkterna har sin huvudsakliga tjänstgöring på grundskolor och gymnasieskolor i Uppsala eller i angränsande kommuner. Deras tjänstgöring vid EDU motsvarar mellan 20 % och 49 %. En del av deras undervisning sker inom den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU), eftersom den utgör en så avgörande del av lärarutbildningarnas professionsanknytning. Tack vare de senaste årens rekrytering av särskilt adjungerade adjunkter har antalet VFU-besök ökat betydligt. Detta tillsammans med de handledarkurser som hålls för VFU-handledare (Se **Arbetsliv och Samverkan**) säkerställer att studenterna har tillgång till handledare med adekvat kompetens.

Beroende på innehållet i de olika kärnkurserna utnyttjas personalens kompetens på olika sätt. Grundtanken är att kombinera lektorsledd respektive adjunktssledd undervisning på ett sätt som garanterar bästa möjliga vetenskapliga förankring och professionella anknytning. Adjungerade adjunkter svarar i huvudsak för undervisningen på praktisknära moment. Exempelvis är ledarskapskursen organiserad så att de adjungerade adjunkternas kompetenser används för att förbereda studenterna för konkreta klassrumssituationer och utvecklandet av strategier för ett flexibelt ledarskap, anpassat till dagens skola. De adjungerade adjunkternas erfarenheter utnyttjas även på kursen i *Bedömning och utvärdering*, där studenterna tränas i praktisknära bedömningsmoment. På kursen *Läroplansteori och didaktik*, som har ett uttalat fokus på forskning om skolans styrning, läroplaner och didaktik, dominerar den lektorsledda undervisningen. De på kursen verksamma universitetslektorerna är dessutom aktiva forskare inom de områden som behandlas på kursen.

Spetskompetens och breddkompetens

Av den bifogade lärartabellen framgår att lärarna på den utbildningsvetenskapliga kärnan tillsammans förfogar över spetskompetenser såväl som breddkompetenser. De flesta av de disputerade lärarna återfinns inom didaktiken och tack vare didaktikforskningens mångsidighet betyder detta att en rad olika forskningsområden, som betyg och bedömning, lärande och utveckling samt ämnesdidaktik, är väl representerade. Sammansättningen av lärare uppvisar därtill bredd. Bland gruppen disputerade lärare finns genusvetare, historiker, litteraturvetare, utbildnings- och kultursociologer samt pedagoger. I gruppen universitetsadjunkter och adjungerade adjunkter finns lärare som är specialister på undervisning i ämnen som läses av majoriteten av eleverna i gymnasieskolan.

Pedagogisk meritering och kvalitetsutveckling

Ett krav för att som universitetslektor, docent eller professor undervisa vid Uppsala universitet är genomgången högskolepedagogisk grundkurs. Kravet vid nyanställning är att den sökande har genomgått den högskolepedagogiska grundkursen, alternativt genomför den så snart som möjligt efter anställningens början. Med något undantag har alla de universitetslektorer, docenter och professorer som undervisar på kärnkurser genomgått den högskolepedagogiska grundkursen.

Pedagogiskt meriterings- och utvecklingsarbete sker också i den dagliga verksamheten. Kursledare och lärare har till exempel möjlighet att ansöka om särskilda medel för pedagogisk utveckling hos universitetets enhet för universitetspedagogik (såsom PUMA-medel). Tidigare har en av kursledarna på kärnans kurser haft medel för att utveckla former för muntlig examination. Innevarande termin har en av kursledarna fått medel för att arbeta med utveckling av återkoppling på studenternas insatser. Detta ligger väl i linje med vad som framkom i den ovan nämnda utvärderingen, *Utvecklande utvärdering av den utbildningsvetenskapliga kärnan vid Uppsala universitet* (2016), i vilken utvärderarna framhöll återkopplingens betydelse för studenternas möjligheter till förbättrat lärande.

Lärare med internationella erfarenheter

På särskilt uppdrag av fakultetsnämnden för utbildningsvetenskaper har EDU sedan 2017 arbetat med internationisering av lärarprogrammen. En central del i detta arbete är att genom lärarutbyten stärka lärarnas internationella kompetens. Detta har bland annat skett inom ramen för Erasmus. Exempelvis har ett antal lärare från EDU varit i Frankrike (*Université Catholique d'Angers*), Malta (*University of Malta*), USA (*Berkeley University och Stanford University*) och Japan (*Tsuru university och Womens university*) på besök och utbyten. Ökade internationella erfarenheter är en mycket viktig del i kompetensutvecklingen av lärare som undervisar på lärarutbildningen, eftersom lärarstudenterna kommer att arbeta i ett mångkulturellt samhälle.

Styrkor och utvecklingsområden

En styrka i personalsammansättningen är balansen i lärarkåren mellan den vetenskapliga och professionsnära kompetensen. Det är en utmaning för professionsutbildningar att hitta en jämvikt mellan dessa båda utgångspunkter. Lärarutbildningen vid Uppsala universitet, liksom många andra lärosäten, har tidigare haft en slagsida mot universitetsadjunkter och andra icke disputerade lärare. Efter några års strategisk rekrytering med särskilt upprättade kompetensförsörjningsplaner, har EDU emellertid stärkt den vetenskapliga undervisningskompetensen genom att fler professorer, universitetslektorer, forskare och doktorander dels har rekryterats och dels medverkar i högre grad i kurserna. EDU har också ökat den professionsnära kompetensen under de senaste åren genom introduktionen av adjungerade adjunkter, som samtidigt undervisar i grundskolans senare år och gymnasieskolan. Det har många gånger upplevts som mycket positivt från såväl avnämare (skolhuvudmän) som studenter. EDU har även arbetat med att stärka direkta samarbeten mellan professions- (universitetsadjunkter och adjungerade adjunkter) och vetenskapskompetensen (professorer, lektorer, forskare och doktorander). En annan styrka är de goda möjligheterna som EDU:s lärare har att göra kortare eller längre utlandsutbyten inom sin tjänstgöring. Det garanterar en konstruktiv individuell kompetensutveckling.

Förutsättningar

Utbildningsmiljö

Bedömningsgrund:

Det finns en för utbildningen vetenskaplig/konstnärlig och professionsinriktad miljö och verksamheten bedrivs så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning.

Vetenskaplig miljö

Vid Fakulteten för utbildningsvetenskaper och EDU finns en stark vetenskaplig miljö där undervisning och forskning bedrivs i nära samverkan. Att verksamheten allmänt är vetenskapligt stark påvisas inte minst av att EDU under de senaste åren (2016, 2017 och 2018) erhållit totalt runt 100 miljoner kronor i externa forskningsmedel, huvudsakligen från Vetenskapsrådet. Flera av de beviljade forskningsprojekten har också direkt anknytning till gymnasieskolan eller ungdomar i gymnasieåldern. EDU har också under de senaste åren anställt doktorander, forskare och universitetslektorer som särskilt är inriktade på forskning kring såväl gymnasieskolan som gymnasieungdomar. Forskningen bedrivs huvudsakligen inom tre forskarutbildningsämnen: pedagogik (som också omfattar barn och ungdomsvetenskap och specialpedagogik), didaktik och utbildningssociologi (som också omfattar utbildningshistoria).

Beträffande forskningsförankringen på kurserna inom den utbildningsvetenskapliga kärnan genomför EDU (bl a genom analys av kursvärderingar) en kontinuerlig översyn över hur forskningen integreras i utbildningen. Studierektor har ett särskilt ansvar för att bemanna kurser och moment med forskare som är aktiva inom de områden som kurserna behandlar. Exempelvis är kursledaren på kursen *Ledarskap* forskare i skolledarskap och även verksam på vid Avdelningen för rektorsutbildning. Kursen *Lärande och utveckling* leds av en professor inriktad på forskning om unga människors lärande. På kursen *Läroplansteori och didaktik* forskar kursledaren om statlig styrning av skolan och kursens didaktiska moment förestås av forskare i ämnesdidaktik.

Didaktik

Ämnet didaktik har en bred och internationellt erkänd forskningsbas vid EDU. Till denna miljö hör studier av matematikdidaktik, tidig språkinlärning och litteraturundervisning i svenskämnet. Särskild betydelse för ämneslärarprogrammet har forskningen i komparativ ämnesdidaktik. Inom denna studeras bedömning, identitet, lärande och undervisning och lärande med koppling till olika skolämnena i ett komparativt perspektiv, vilket innebär jämförelser mellan olika ämnen på nationell såväl internationell nivå. Den komparativa ämnesdidaktiken knyter an till den av professor Leif Östman ledda forskargruppen SMED (*Studies of Meaning-making in Educational Discourses*) och den av professor Jonas Almqvist ledda forskningsgruppen, *Komparativ didaktik*, som förutom ämnesdidaktiska studier i naturvetenskapliga ämnen, samhällsvetenskapliga ämnen och praktiskt-estetiska ämnen, bedriver forskning om miljöundervisning och utbildning för hållbar utveckling. Forskningen om naturvetenskapernas didaktik är särskilt väl företrädd. Exempelvis beviljades professor Anna Danielsson medel av VR hösten 2018 för projektet *De oväntade naturvetarna: en studie av vad som möjliggjort för studenter från underrepresenterade grupper att fortsätta till högre naturvetenskaplig utbildning*. Ett annat projekt inom samma fält är professor Leif Östmans *Graduate School in Didactic Modelling and Analysis for Science Teachers*. Forskare inom den komparativa ämnesdidaktiken och SMED undervisar framförallt på kurserna *Lärande och utveckling* samt *Läroplansteori och didaktik*.

Vid EDU bedrivs inom ämnet didaktik flera avhandlings- och licentiatsavhandlingsarbeten med direkt bäring på ämneslärarprogrammet. Inom ramen för Uppsala universitets forskarskola i ämnesdidaktik, som organiseras av den Fakulteten för utbildningsvetenskaper, är två av forskarskolans 19 doktorander verksamma vid EDU. En annan av forskarskolans doktorander har sin placering på Historiska institutionen, men gör sin undervisningstjänstgöring på EDU, ett samarbete som främjar samarbetet mellan institutionerna om ämneslärarnas utbildning. Bland licentiatarbetena som bedrivs vid EDU kan nämnas att två fokuserar på ledarskapets betydelse för undervisning och lärande. Bland annat studeras på vilket sätt skilda ledarskapsstilar påverkar utfallet av olika former för undervisning. Forskarna bakom dessa två arbeten är verksamma på ämneslärarprogrammets ledarskapskurs.

Pedagogik

Forsknings- och utbildningsmiljön STEP Comparative Curriculum Research (STEP-CCR) leds av professor Eva Forsberg. Forskningen, som är förankrad i internationellt etablerade läroplans- och styrteoretiska perspektiv, fokuserar organisering, urval och legitimering av kunskap inom olika utbildningsinstitutioner, med ett särskilt intresse för samspelet mellan utbildningspraktik, -politik och -forskning. Bland aktuella forskningsprojekt med relevans för gymnasieskolan kan nämnas VR-projekten *Lärares autonomi i Sverige, Finland, England och Tyskland*, *Läxhjälpmarknaden – skolans skuggutbildning och läroplanskod* och *Vem styr skolan?: kommunen, skolan och staten under 60 år av skolreformer i en föränderlig värld*. Därtill tillkommer forskning om juridifiering och skolinspektion liksom forskningsprojekt om elevhälsa och förstelärare. Medlemmar av STEP-gruppen är verksamma som lärare på kursen *Läroplansteori och didaktik* 10 hp samt *Bedömning och utvärdering* 10 hp.

Forsknings- och utbildningsmiljön Pedagogik med inriktning mot specialpedagogik (PS-gruppen) leds av professor Claes Nilholm. Här fokuseras framför allt på svårigheter som uppstår i pedagogiska sammanhang i skolan. Inom denna grupp bedrivs för närvarande projekt som behandlar frågor om inkludering genom lärande i grupp samt ett projekt om klassrumsledarskap och kollegialt lärande. Forskare från PS-gruppen medverkar bland annat på kurserna *Specialpedagogik* 5 hp och *Ledarskap* 7,5 hp.

Forsknings- och utbildningsmiljön *Educational Leadership* leds av professor Elisabet Nihlfors. Inom denna forskningsmiljö som har tydliga kopplingar till Avdelningen för rektorsutbildning vid Uppsala universitet bedrivs forskning om bland annat rektorer och ledarskap i skolan. Miljöns primära fokus är studier av utbildning, lärande, och ledarskap i olika institutionella, organisatoriska eller informella sammanhang.

Utbildningssociologi

I utbildningssociologi och utbildningshistoria – som innefattar forskningsgrupperna *Sociology of Education and Culture* (SEC) och leds av professor Mikael Börjesson samt *Uppsala Studies of History and Education* (SHED), som leds av professor Esbjörn Larsson – bedrivs forskning om mötet mellan elevers, studenters och lärares olika tillgångar (sociala, kulturella och ekonomiska) och den ordning som råder i utbildningssystemet. Därtill analyseras skolväsendets framväxt och villkor, varvid flera av de historiskt inriktade avhandlingar som producerats inom denna miljö rör just gymnasieskolan och dess föregångare med undersökningar av exempelvis elevkulturer, språkundervisningens utveckling och bestraffningssystem. Bland pågående forskningsprojekt med särskild betydelse för ämneslärarprogrammet kan nämnas: *Gymnasiemarknaden i svenskglea områden: valet av gymnasieutbildning bland familjer och elever med migrationsbakgrund i etniskt heterogena och socioekonomiskt tillbaksatta bostadsområden*, *Familjerna i det nya utbildningslandskapet: vägval, tillgångar och strategier 1985-2016*, *Lärarna och skolmarknaden: lärares fördelning över skolor och skolors rekrytering av lärare före och efter marknadsreformerna under 1990-talet* samt *Varför krisar skolan? Föränderliga diskurser och trögrörliga tankefigurer i skolkrisdebatten 1950–2020*. Lärare som är engagerade inom SEC och SHED undervisar framförallt inom kursen *Utbildningens framväxt och villkor* 7,5 hp där studenterna introduceras till aktuell forskning på området.

Professionsinriktad miljö och partnerskolesamarbete

De ovan omnämnda adjungerade adjunkterna är centrala för den professionsinriktade miljön. De har till huvudsaklig uppgift att binda samman teoretiska och vetenskapliga perspektiv med den praktiska vardagen i skolan. Detta görs inom en lång rad av kurser, exempelvis i ledarskap, där de adjungerade adjunkterna bidrar med kunskap rörande mobbning, lärarauktoritet i klassrummet, icke verbal kommunikation samt lektionsplanering. I kursen *Bedömning och utvärdering* 10 hp går adjungerade adjunkter igenom bedömning i klassrummet, formativa bedömningar samt digitala presentationer. Ett annat område där de adjungerade adjunkterna har en avgörande roll är inom den verksamhetsförlagda utbildningen. De utför en stor del av VFU-besöken och leder även de seminarier som hålls i anslutning till VFU. Här utgör särskilt deras aktuella och många gånger långa erfarenhet av arbete som lärare i grundskolans senare år och gymnasieskolan en ovärderlig tillgång.

Genom försöksverksamheten i partnerskolesamarbetet, som startade vårterminen 2017, ges en del av ämneslärarstudenterna möjlighet att under den tid då de läser campusförlagda kurser delta i den dagliga verksamheten i gymnasieskolan, i allt från undervisning till personal- och föräldramöten. Det övergripande syftet med samar-

betet är att stärka kontakterna mellan utbildning, forskning och skolverksamhet. Därigenom får studenterna insyn i delar av läraryrket som inte nödvändigtvis inkluderas i VFU-kurser. För studenter som placerats inom partnerskolor ordnas också en serie praktiktäna seminarier under terminerna, vilka leds av kontaktlärare från skolorna. Vid dessa seminarier diskuteras teman som efterfrågats av studenterna eller kompetenser som erfarna handledare på skolorna identifierat som återkommande brister hos studenter och nyexaminerade lärare. Under kommande terminer kommer detta projekt att spridas till övriga samarbetskommuner. Därigenom uppstår också möjligheter för EDU att bättre integrera praktikkontakten i kurserna på den utbildningsvetenskapliga kärnan.

Koppling mellan de vetenskapliga och de professionsinriktade miljöerna

En speciell koppling mellan den vetenskapliga miljön och den professionsinriktade dito, sker i en seminarierie särskilt inriktad mot EDU:s adjungerade universitetsadjunkter, adjunkter och VFU-handledare. Syftet är att knyta pågående utbildningsvetenskaplig forskning till den dagliga verksamheten på EDU samt till skolor och kommuner. Seminariet ges månatligt och gästas av forskare från EDU och andra institutioner vid Uppsala universitet och andra lärosäten. Ämnen som har behandlats är hanteringen och kommunikationen av didaktikens grundfrågor med professorn i didaktik, Jonas Almqvist; styrning av utbildning och relationen mellan olika aktörer inom utbildningssystemet, med universitetslektorn i pedagogik Stina Hallsén; den sociala rekryteringen av lärarstudenter och lärare med universitetslektorn i utbildningssociologi Emil Bertilsson; analyser av PISA-resultat med universitetslektorn i pedagogik Maria Rasmusson; skolans kunskapsyn, med professorn i nationalekonomi Magnus Henriksson samt lärarstödsprogrammet Naturvetenskap och Teknik för Alla, med Erik Melander, professor i nationalekonomi.

Styrkor och utvecklingsområden

Det är en utmaning att hitta balansen mellan utbildningens vetenskapliga och professionsnära inslag. Under flera år har EDU lagt ned mycket kraft på att också forskande personal – från professorer till doktorander – ska utgöra centrala inslag i undervisningen, från kursplanering till föreläsningar och seminarier. Det gör kurserna dynamiska och hela tiden konstruktivt föränderliga utifrån aktuell ny forskning. Det är också viktigt att lärarstudenterna får träffa forskare för att inspireras till en potentiell forskarbana, som kanske kan kombineras med lärarrollen. Fortfarande kan institutionen dock bli bättre på att få in ännu fler forskare bland den undervisande personalen.

Med hjälp av framförallt adjungerade adjunkter knyts kursinnehållet till vad som är aktuellt i skolans praktiska vardag, vilket är en framgångsfaktor för en lyckad professionsanknytning av en lärarutbildning. Med hjälp av de särskilda forskningsseminarierna riktade mot adjungerade adjunkter och universitetsadjunkter, strävas efter att dessa icke disputerade lärargrupper också ska få en djupare inblick i aktuella forskningsområden. Just att få till denna övergång eller brygga mellan forskning och profession är något som kan förbättras och utvecklas ytterligare. Det ses som mycket viktigt framöver att studenterna – under sin utbildning – oftare får göra delar av sin utbildning i skolvardagen, t ex genom utvidgade partnerskolesamarbeten.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

1. Enligt UKÄ:s rekommendationer beskriver lärosätet måluppfyllelsen för det utvalda examensmålet i självvärderingens del 2.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

2. *Visa fördjupad kunskap om vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, och visa kunskap om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen.*

Det pedagogiska programmet vid Uppsala universitet understryker att "[a]ll undervisning... ska vila på vetenskaplig grund, beprövad erfarenhet och välgrundade pedagogiska ställningstaganden". Vidare framhålls att ett "vetenskapligt förhållningssätt och vetenskapliga färdigheter leder till förmågan att självständigt inhämta, värdera och använda ny kunskap". Sammanfogandet av den vetenskapliga grunden och den beprövade erfarenheten är ett av fundamenten i organiserandet av undervisning och kurser inom ämneslärarprogrammet.

Vetenskapsteori, kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder samt beprövad erfarenhet i utbildningen

Den tidigare kursstrukturen (som följs av antagna till ämneslärarprogrammet våren 2017 eller tidigare) för den utbildningsvetenskapliga kärnan innebar att vetenskapsteori och forskningsmetoder skulle behandlas på samtliga kurser. Tanken med det var att studenterna kontinuerligt och successivt skulle utveckla sitt vetenskapliga förhållningssätt och koppla detta till den beprövade erfarenheten. I och med den kursstruktur för den utbildningsvetenskapliga kärnan som börjar fasa in från och med höstterminen 2018 förstärks emellertid studenternas utbildning i vetenskaplig teori och metod med införandet en ny kurs om 7,5 hp som ägnas åt just detta. Denna nya kursordning innebär dock inte att den vetenskapliga och professionsmässiga anknytningen minskar i de övriga kurserna. Tvärtom har, som ovan påpekats, EDU arbetat intensivt med att förstärka vetenskapliga och professionsmässiga inslag i kurserna genom att bemanna dem med aktiva forskare och verksamma gymnasielärare (adjungerade adjunkter) samt genom att göra en översyn av kursplaner och kurslitteratur i samband med den övergripande revideringen av kursstrukturen.

Förutom en introduktion till läraryrket innebär den första kärnterminen att studenterna bygger vidare på sin i samband med ämnesstudierna påbörjade vetenskapliga grund och relaterar denna till beprövad erfarenhet från lärarprofessionen, sådan som den förmedlas av i första hand de adjungerade adjunkterna och via den verksamhetsförlagda utbildningen. Det bör i sammanhanget framhållas att kurserna under den första kärnterminen har något olika tyngdpunkt. *Utbildningens framväxt och villkor* 7,5 hp är liksom *Lärande och utveckling* 7,5 hp är mer teoretiskt grundade kurser, medan *Ledarskap* 7,5 hp och *VFU 1* 7,5 hp är orienterade mot behandling av kunskaper grundade i såväl vetenskap som beprövad erfarenhet.

Den första föreläsningen på *Utbildningens framväxt och villkor* 7,5 hp redogör översiktligt för de kvantitativa metoder som är en grund för utbildningssociologin. Sådana frågor fördjupas under kursens gång med hänvisning också till utbildningshistoria genom att studenterna med hjälp av instuderingsfrågor ägnar seminarierna åt att diskutera vilka metoder författarna till kurslitteraturen använder för att komma fram till sina resultat, samt åt innebörden av centrala teoretiska begrepp. Som stöd för denna verksamhet fungerar kurslitteraturen som till stor del består av utdrag ur doktorsavhandlingar och vetenskapliga artiklar. På den avslutande salstentamen prövas studenterna, bland annat, i förståelsen och användningen av vetenskapliga begrepp som de måste applicera på konkreta empiriska exempel. På kursen *Ledarskap* 7,5 hp fördjupas kopplingarna mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. I vetenskapsteoretiskt och metodiskt avseende tränas studenterna i att förstå de vetenskapliga grunderna för utsagor om vilken typ av klassrumsledarskap som har bäst effekter på elevers

lärande, motivation och sociala relationer. Detta kopplas sedan till praktiska undervisningsmoment som utvärderas av adjungerade adjunkter och ställs i relation till den vetenskapligt baserade litteraturen. Examinationen på kursen sker praktiskt såväl som teoretiskt vilket gagnar studenternas förståelse av relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen. På den efterföljande *VFU 1* 7,5 hp ges studenterna ytterligare möjligheter att omsätta redan förvärvade kunskaper och erfarenheter i praktisk handling. Till de examinerande momenten på kursen hör att göra en lektionsplanering som bland annat tar hänsyn till vetenskapliga teorier om framgångsrikt klassrumsledarskap och vid den avslutande examinationen ska studenterna reflektera över sin praktik med hänvisning till vetenskapliga rön. I kursen *Lärande och utveckling* 7,5 hp behandlas relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet genom en diskussion av olika lärt teorier, som behaviorism samt kognitiva och socio-kulturella perspektiv. I denna kurs finns också en examinationsuppgift där studenter övas i att göra enklare jämförelser mellan olika teoretiska perspektiv. Kopplingen till beprövad erfarenhet speglas i att studenten (i examinationsuppgifter) ska ge exempel på hur teorier kan relateras till konkret undervisningspraktik.

Kurslitteraturen på *Mångfald och lärande* 5 hp omfattar både vetenskapliga översiktsverk, antologier, aktuella avhandlingar samt vetenskapliga artiklar vilka erbjuder en spännvidd av forskning på området både i Sverige och internationellt. De olika vetenskapliga ansatser och de metoder som dessa texter har och använder, diskuteras av studenterna sinsemellan och i lärarledda forum inom ramen för kursens undervisnings- och examinationsformer (seminarium, grupparbeten, muntlig och skriftlig examination). Anknytningen till forskningen är stark eftersom kursens lärare är både aktiva forskare inom fältet och lärare verksamma inom skolan, vilket stärker möjligheten att diskutera det vetenskapliga innehållet ur både ett vetenskapligt och ett verksamhetsnära perspektiv. På kursen *Läroplansteori och didaktik* 10 hp fokuseras läroplansteoretiska och didaktiska teorier och begrepp i syfte att bidra till studenternas vetenskapliga förhållningssätt gentemot skolan som system/organisation och som praktik. Studenterna genomför, på en obligatorisk examinerande workshop, egna analyser av läroplaner samt andra didaktiska analyser. Diskussioner förs kontinuerligt i kursen om vad vetenskaplig grund eller evidens och beprövad erfarenhet betyder i lärares yrkesutövning. Detta arbetssätt påminner om undervisningen på kursen *Bedömning och utvärdering* 10 hp, där den vetenskapliga litteraturen kopplas till bedömning i praktiken och till bedömning som en del av skolans styrning. Bland annat stipuleras som kriterium för VG att studenten kan använda "välgrundade kritiska reflektioner kring olika perspektiv på bedömning, så som det framträder i litteratur och egen empiri". Därigenom bibringas studenten förståelse för relationen mellan praktikinära bedömning, utvärderingar som del av ett styrsystem och forskningen därom. På den avslutande *VFU 3* testas studenternas förmåga att använda forskningsresultat och teoretiska begrepp då de ska relatera och värdera sina egna undervisningsinsatser i förhållande till ledarskap, retorik, specialpedagogik, didaktik, framgångsfaktorer, återkoppling, bedömning etcetera.

Styrkor och utvecklingsområden

Av redovisningen ovan framgår att kursverksamheten på den utbildningsvetenskapliga kärnan ger studenterna fördjupad kunskap om vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, och kunskap om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet samt dess betydelse för yrkesutövningen. Det bör särskilt framhållas att EDU under de senaste åren har arbetat hårt med att få ihop relationen mellan den vetenskapliga grunden och ställa den i relation till erfarenheter av den aktuella skolvardagen. Kurserna bemanas dessutom så att adjunktsledd och lektorsledd undervisning kombineras i syfte att nå dessa målsättningar. Dock behöver inslagen av undervisning i kvantitativa och kvalitativa forskningsmetoder stärkas i kärnan, vilket är ett av skälen till att en kurs i vetenskapsteori och metod införs i den utbildningsvetenskapliga kärnan i den nya programstrukturen (gällande från hösten 2017). Dessa aspekter kommer även framgent att behandlas även på de övriga kärnkurserna genom att kvantitativa och kvalitativa metoder tas upp i relation till det aktuella kursinnehållet.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

3. *Visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom ämnen, ämnesområden och ämnesdidaktik.*

Ämneslärarutbildningen ska förbereda de studerande för ett yrkesliv med krav på fortgående professionell och pedagogisk kompetensutveckling. Detta förutsätter att studenterna kan tillvarata, systematisera och kritiskt reflektera över aktuell forskning och andras erfarenheter. Som ovan nämndes utvecklas den utbildning i vetenskapliga teorier och metoder som studenterna får i sina respektive ämnen inom ramen för den utbildningsvetenskapliga kärnan. Det är vidare av avgörande vikt att undervisningsformerna – vilka i huvudsak består av föreläsningar, seminarier och workshops – samt examinationsformerna är utformade så att studenternas kritiska tänkande utvecklas och deras metoder för systematisering och reflektion utvecklas.

Undervisning för ett kritiskt tillvaratagande, systematiserande och reflekterande arbetssätt

Som omtalas nedan (se **Uppföljning, åtgärder och återkoppling**) arbetar EDU kontinuerligt med kursutveckling. I centrum för denna kursutveckling står bland annat undervisningsformerna, som utgår från ett vetenskapligt förhållningssätt. Detta betyder i korthet att föreläsningarna används för att introducera kurslitteratur, teorier, metoder, förhållningssätt, forskningsresultat och sätta dem i en för kursen relevant kontext. Föreläsningarna följs upp av ett vetenskapligt samtal på seminarierna, vilka bygger på studenternas och lärarnas gemensamma läsning av kurslitteraturen, ofta med stöd av instuderingsfrågor. Sådana moment finns på alla kärnans kurser. Goda exempel utgörs av kurserna *Mångfald och lärande* 5 hp, *Läroplansteori och didaktik* 10 hp samt *Utbildningens framväxt och villkor* 10 hp, i vars detaljerade studiehandledningar det tydligt framgår hur föreläsningar, instuderingsfrågor och seminarier hänger samman. Till seminariefrågor som behandlas hör exempelvis hur svaret på en fråga är avhängigt vilket teoretiskt raster som läggs på den. I samtal med sina studiekamrater har studenterna därmed möjlighet att reflektera över sina egna och andras tolkningar av ett och samma fenomen.

Ett annat sätt att arbeta med ett kritiskt tillvaratagande, systematiserande och reflekterande arbetssätt är att använda olika former av workshops. Detta sker bland annat på kursen *Ledarskap* 7,5 hp som innehåller två s k minilektioner varav en är examinerande. Momentet handlar om att studenten, inför sin studentgrupp, ska öva på att sätta igång en verksamhet i ett klassrum. Som förberedelse fungerar, förutom föreläsningar om ledarskap, en workshop i kroppsspråk. I samband med den första minilektionen ska studenterna ge varandra feedback utifrån ett givet schema som utgår från retorikens grundsatser. Övningen fungerar på så sätt som ett medel för studenterna att tillvarata erfarenheter, systematisera dem och reflektera över dem, såväl enskilt som i grupp, bland annat i syfte att förbereda sig för den examinerande minilektionen, då studenternas insatser betygssätts av adjungerade adjunkter, och för den efterföljande VFU-kursen.

Olika examinationsformer är ett led i samma arbete. I grund och botten främjar samtliga examinationsformer som används på kärnans kurser ett reflekterande arbetssätt då examinationerna sätter studenterna i en position där de måste överväga vad de har lärt sig, enskilt och i grupp. I den nyss nämnda ledarskapskursen följs den examinerande minilektionen, som alltså sker i grupp, upp av den individuell skriftlig tentamen, som fokuserar på studenternas bearbetning av kurslitteraturen och verksamheten på föreläsningar och seminarier. En annan form av examination sker på kursen *Mångfald och lärande* 5 hp. Där ska studenterna i grupp under 15 minuter presentera ett för det framtida läraryrket och kursen aktuellt ämne som väljs i samband med läsning av kurslitteraturen. I uppgiften ingår även att ge formativ feedback till en annan grupp. Således får studenterna lära sig att

tillvarata och systematisera egna och andras erfarenheter samt forskningsresultat och därtill offentligt reflektera över dem.

Ytterligare ett sätt att arbeta med denna materia är att presentera olika metoder för studenterna. Detta sker bland annat på digital väg. I samband med den redan nämnda examinerande minilektionen på ledarskapskursen spelar varje student in sin insats och denna film bildar sedan underlag för utvärdering och reflektion över möjliga förbättringar. På kursen *Bedömning och utvärdering* 10 hp ska studenterna i grupp spela in ett poddsamtal som behandlar olika former av prov och bedömning. Podden bildar en systematiserad bearbetning av studenternas arbete, vilken dessutom finns kvar för eventuellt framtida bruk. På samma kurs ägnas även ett moment åt frågan hur ett innehåll kan sammanfattas, struktureras och kommuniceras till en publik via visuella presentationer.

Vidare har VFU-kurserna en viktig roll att spela för att studenterna ska uppnå detta examensmål. I den lektionsplanering som studenterna gör i samband med dessa kurser ska de reflektera över och använda såväl egna som andras erfarenheter och göra bruk av de kunskaper de inhämtat tidigare, samt omsätta dem i handling. Efter genomförd VFU-period sammanfattar och reflekterar de över sina insatser som de presenterar för och diskuterar med sina studiekamrater. I den formativa bedömningsmall som finns på *VFU 3* 10 hp framgår exempelvis att studenten förväntas ”visa i planering av undervisning förmåga att lära sig av tidigare erfarenheter och återkoppling”.

Att sätta relevanta forskningsresultat i relation till yrkesverksamhet och kunskapsutveckling

Efter hand ökar kraven på att studenterna sätter forskningsresultat i relation till sin kommande yrkesverksamhet. Genom att variera undervisningsmetoderna på kursen *Läroplansteori och didaktik* 10 hp samt fokusera på studenternas aktiva medverkan tränas studenternas förmågor att på olika sätt reflektera över forskning relaterad till skola och undervisning samt samtida diskussioner och historisk utveckling. Att koppla samman erfarenheter – både egna och andras – med teoretiska begrepp och perspektiv är ett övergripande tema för kursen. De examinationsformer som används i kursen (muntlig presentation relaterad till teorier om skola och undervisning, mediaanalys, skriftlig fördjupning i skolämnens traditioner och arbetssätt) grundar för att studenterna på ett varierande sätt kan visa på sin självständighet och på sin förmåga att reflektera över egna och andras erfarenheter i relation till relevant forskning på området. Inom kursen avhandlas hur kunskap väljs ut och representeras på olika nivåer inom utbildningssystemet (tex. Internationell nivå genom kunskapsmätningar och internationella riktlinjer, statlig nivå genom läro- och kursplaner. Lokal nivå genom skolors profilering och marknadsföring) och hur det synliggörs och transformeras mellan olika aktörer (tex genom politisk debatt och medial fokusering). Studenterna får visa på sin förståelse och sina färdigheter bland annat genom att individuellt producera en film som utgår från en aktuell nyhetsartikel och sedan problematisera denna med hjälp av läroplansteoretiska och didaktiska begrepp.

Akademiskt skrivande och professionell kommunikation

Språkliga färdigheter är av fundamental vikt för ett systematiskt och reflekterande arbetssätt. EDU har under de senaste åren arbetat aktivt för att uppmärksamma språkets betydelse för såväl akademiskt arbete som professionellt lärararbete. Detta har utmynnat i att de språkliga kraven på studenterna har förtydligats i kursernas målformuleringar och betygskriterier. På *Ledarskap* 7,5 krävs exempelvis att studenten kan uttrycka sig väl både i tal och i skrift, vilket bland annat övas och prövas i samband med det examineriska momentet ”minilektion” där studenten måste tala och skriva på ett sätt som blir begripligt för en tänkt mottagare i form av elever i grundskolans senare år och gymnasieskolan. På kursen *Bedömning och utvärdering* 10 hp krävs för godkänt på den skriftliga examinationsuppgiften att ”språket är så tydligt och sammanhängande att det är lätt att följa textens argumentation”. Som förberedelse för att klara detta ger studenterna varandra återkoppling på texter under kursens gång. På *VFU 3* 7,5 hp måste studenten både klara av att kommunicera med elever och kollegor på ett professionellt sätt, och författa en rapport med korrekt språklig behandling. Liknande krav finns på kärnans alla kurser.

Styrkor och utvecklingsområden

En styrka i organisationen av kurserna på den utbildningsvetenskapliga kärnan är att studenternas kritiska, systematiska och självständiga tänkande med hänvisning till aktuell forskning är ett centralt inslag i alla kurser. Det

finns också en tydlig progression mellan kurserna inom kärnan. Medan kursen *Utbildningens framväxt och villkor* 7,5 hp bland annat tjänar som en grundläggande introduktion till utbildningssociologisk och utbildningshistorisk forskning, ställs högre krav på reflektion över tidigare forskning samt egna och andras erfarenheter på kurser som *Läroplansteori och didaktik* 10 hp samt *Betyg och bedömning* 10 hp. Exempelvis måste studenterna på Läroplansteori och didaktik använda sina kunskaper inom kärnan och ämnesstudier för att reflektera över villkoren för undervisningen i det egna ämnet ur ett historiskt och samtida perspektiv.

Studenternas utbildning i teori och metod behöver utvecklas på den utbildningsvetenskapliga kärnan, inte minst då grundläggande kunskaper i teori och metod helt nödvändiga för ett kritiskt och reflekterande tänkande, vilket är grunden för ett systematiskt arbete med att tillvarata kunskaper och erfarenheter. I den nya kursstrukturen för den utbildningsvetenskapliga kärnan som börjar implementeras från och med höstterminen 2018 finns en särskild teori- och metodkurs. Tanken med denna är att ge studenterna teoretiska och metodiska insikter i de ämnen som framför allt ligger till grund för kurserna på kärnan, nämligen didaktik, pedagogik och utbildningssociologi. Ett annat utvecklingsområde är studenternas ibland något bristfälliga närvaro på seminarierna. Seminarierna är en central arena för vetenskaplig skolning. På dessa ska studenterna reflektera över och utmana egna och andras föreställningar mot bakgrund av vetenskaplig litteratur. I syfte att säkerställa alla studenters exponering inför sådana tillfällen arbetar vi med att öka antalet obligatoriska seminarier och med att utveckla seminarierekulturens så att diskussionerna ständigt relaterar studenternas inom utbildningen vunna erfarenheter mot aktuell forskning.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

4. *Visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser.*

Att studenterna uppnår detta mål garanteras av den didaktiska och ämnesdidaktiska utbildning som de får inom sina ämnen och inom den utbildningsvetenskapliga kärnan. På den första kärnterminen ges studenterna allmänna didaktiska kunskaper, vilka fördjupas under andra och tredje kärnterminen. VFU-kurserna används för att befästa de didaktiska färdigheterna i praktiken. För att säkerställa studenternas förmåga att arbeta med digitala verktyg i undervisningen används olika medier och digitala miljöer som ett inslag i kärnans kursverksamhet.

Didaktik och metodik

På kursen *Ledarskap 7,5 hp* behandlas teoretiska perspektiv på undervisning och ledarskap. Detta syftar till att studenterna ska erövra mer kunskap om framgångsfaktorer för elevers lärande, samt om konkreta klassrumsstrategier. Innehållet processas både individuellt och på seminarier för att studenterna ska vidga sin förståelse för att framgångsrikt kunna planera, genomföra, utvärdera och utveckla sin undervisning. Vid den avslutande examinationen, vilken är en salstentamen, examineras också dessa färdigheter. En viktig del i denna examination är att en eller flera frågor består av case som studenten, med hjälp av kursens litteratur, ska analysera och diskutera. En grundtanke med detta upplägg är att studenten ska kunna koppla samman teori med praktik och därigenom stimulera varje elevs lärande och utveckling. Som ovan nämnts övas studenten också i sk minilektioner, där det handlar om att sätta igång en verksamhet i ett klassrum. I den feedback som varje student får diskuteras sådant som kroppsspråk, retorik och tavelteknik i syfte att utveckla varje students metodiska förmåga.

På kursen *Lärande och utveckling 7,5 hp* introduceras och problematiseras olika teoribildningar om lärande och utveckling. Dessa sätts dessutom i relation till konkreta undervisningssituationer. Bland annat dryftas utvecklingspsykologiska, sociokulturella och interkulturella teorier. Kursen lägger vidare en grund för de fortsatta studierna i specialpedagogik där didaktiska frågor fortsätter att diskuteras. I den skriftliga examinationsuppgiften ska studenten beskriva ungas förutsättningar och villkor för lärande och utveckling. Studenten ska också kunna visa exempel på hur didaktiska begrepp och resonemang kan tillämpas i konkret undervisningspraktik. Kursen *Specialpedagogik 5 hp* är inriktad på didaktiska frågor och syftar till att studenten ska kunna redogöra för hinder i elevers språk-, läs-, skriv- och matematikutveckling ur didaktisk synvinkel. Utifrån detta ska studenten i sitt framtida yrke kunna planera sin verksamhet så att elever i behov av särskilt stöd görs delaktiga och främjas i sin kunskapsutveckling. I samband med de obligatoriska seminarierna på kursen diskuteras exempelvis framgångsfaktorer i arbetet med att skapa förutsättningar för lärande och utveckling hos elever med varierande förmågor och färdigheter (med särskilt fokus på ADHD och autism). Den gruppvisa examinationsuppgiften behandlar ett case där studenterna måste redogöra för didaktiska och metodiska konsekvenser av ett visst val av undervisningsinnehåll och lektionsupplägg med en grupp elever där vissa studenter är i behov av särskilt stöd.

Ett av målen på kursen *Mångfald och lärande 5 hp* handlar om att identifiera, analysera och diskutera hur olika perspektiv på mångfald påverkar lärares val av undervisningsstrategier, ämnesinnehåll och kunskapskrav. Studenterna reflekterar över detta under hela kursens gång, och ofta kräver examinationsuppgifterna en förståelse för och värdering av olika didaktiska överväganden (exempelvis att analysera ett lektionsupplägg utifrån ett normkritiskt perspektiv). En del av kurslitteraturen innehåller också specifika undervisningsstrategier vilka utvärderats och som sedan diskuteras under seminarierna.

En central målsättning för kursen *Läroplansteori och didaktik* 10 hp är att studenten ska kunna omvandla – transformera – kunskapsmål till konkret undervisning och i den processen vara medveten om sitt eget ämnes traditioner, de normer och värden som förmedlas via olika didaktiska val samt om hur undervisningsmål relaterar till en samhälls- och politisk kontext. På föreläsningar behandlas olika inriktningar inom didaktisk och läroplansteoretisk forskning, samt grundläggande begrepp och teorier inom didaktik. Vidare studeras olika skolämnens framväxt, traditioner och arbetssätt, samt vilka konsekvenser detta har för lärares undervisning i klassrummet. Arbetet med dessa temata fördjupas på en workshop där studenten ska hämta ett exempel från praktiken i något av de egna ämnena, dvs ett undervisningsmaterial, en lektionsplanering eller ett lektionsinslag, som ligger i linje med någon av de riktlinjer och intentioner som beskrivs i litteraturen. På ett följande seminarium undersöks typologier inom olika skolämnen och skolämnens kursplaner analyseras samt sätts i relation till vad som format skolämnens innehåll och hur detta påverkar undervisningen idag.

Didaktiska och metodiska frågor hamnar med nödvändighet i fokus också i kursen *Bedömning och utvärdering* 10 hp, eftersom bedömningsproblematik hänger nära samman med de didaktiska och metodiska val som läraren gör i sin undervisning. Exempelvis behandlas olika former för formativ och summativ bedömning och hur dessa påverkar utfallet av den didaktiska verksamheten. Under kursens gång tränas studenterna i att, mot bakgrund av kursens målsättningar, ge varandra respons på skriftliga uppgifter i samband med ett examinerande "responsseminarium" i syfte att kamraten ska uppfylla kursens mål.

VFU

Kurserna *VFU 1* och *VFU 3* handlar i hög grad om att omsätta de didaktiska och ämnesdidaktiska studierna i konkret klassrumsundervisning. Sådana teman följs också upp särskilt under dessa kurser. På den första VFU-kursen handlar det mest om att vänja studenterna vid undervisningssituationer och enklare planering, genomförande och dokumentation. På *VFU 3* 10 hp befästs och fördjupas tidigare allmän- och ämnesdidaktiska samt metodiska kunskaper. För att studenten konkret ska kunna öva, utveckla och visa förmågan att tillämpa den didaktik och ämnesdidaktik, inklusive metodik, som krävs för ett gott lärande, förväntas denne helt eller delvis ta över VFU-handledarens arbetsuppgifter i klassrummet. I den lektionsplanering som ingår som ett av flera examineringsmoment på kursen ska studenten bland annat redogöra för vad eleverna ska lära sig, hur detta är kopplat till det aktuella ämnets övergripande målsättningar samt hur det säkerställs att eleverna nått målen.

Digitalisering

Ambitionen med utbildningen är att studenterna ska kunna använda digitala verktyg och medier i all pedagogisk verksamhet. Av detta, och andra skäl, finns vilket redan framgått, digitala inslag på flera av ämneslärarprogrammens kärnkurser (användning av egenproducerad film på *Ledarskap* 7,5 hp och *Läroplansteori och didaktik* 10 hp samt inspelning av podd-samtal på *Bedömning och utvärdering* 10 hp). Digitaliseringsarbetet på lärarprogrammen leds av två heltidsanställda adjunkter vars uppgift är att dels stödja lärare och studenter, dels säkerställa progressionen i utbildningen genom att inventera och följa upp examensmålen. Några av de digitala undervisningsmomenten i kurserna bemannas av adjungerade adjunkter med aktuell erfarenhet av digitaliseringsverksamhet i skolan.

Styrkor och utvecklingsområden

Det är en styrka för utbildningen till ämneslärare att didaktiska och metodiska inslag finns med i den utbildningsvetenskapliga kärnan såväl som inom ämnesstudierna och att dessa är tydligt relaterade till VFU-kurserna. EDU har också under de senaste åren ytterligare stärkt de metodiska inslagen i utbildningen, t ex vad gäller ledarskaps- och digitaliseringsfärdigheter, för att studenterna ska bli mer säkra i undervisningssituationen. Momentet "Minilektion" utgör ett konkret exempel på hur det arbetas med detta. EDU har också – tack vare fler adjungerade adjunkter i undervisningen – avsevärt ökat de ämnesdidaktiska och metodiska inslagen i klassrummen, vilket har uppskattats av studenterna. Detta är dock ett område som kan utvecklas ytterligare. Kopplingen mellan de allmän- och ämnesdidaktiska momenten behöver också bli tydligare.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

5. *Visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling.*

För att kunna infria detta examensmål krävs kompetenser av olika slag. En är kännedom om relevanta didaktiska verktyg för att kunna göra en bra verksamhetsplanering. En annan är innehavande av goda metodiska och ledarskapsmässiga förutsättningar för att kunna genomföra pedagogiska aktiviteter. En tredje är behärskande av lämpliga utvärderingsredskap för att kunna bedöma huruvida verksamheten fungerar utifrån de didaktiska verktygen och metodiska målsättningarna. Studenterna ges goda förutsättningar för att införliva de nödvändiga kompetenserna inom detta område.

Den didaktiska planeringen

Didaktisk planering behandlas i ett övergripande perspektiv på kursen *Lärande och utveckling* 7,5 hp. På den kursen lär sig studenterna grundläggande didaktiska teorier om lärande och utveckling. De teorier som behandlas – exempelvis sociokulturella, utvecklingspsykologiska och interkulturella – utvecklar de kunskaper de har fått med sig från sina ämnesstudier och förstärker basen för den mer konkreta och undervisningsnära didaktiska planering som det ställs högre krav på längre fram i utbildningen.

Ett övergripande tema i kursen *Läroplansteori och didaktik* 10 hp handlar om urval av kunskap. Genom de teoretiska begreppen meningserbjudande och följemeningar får studenterna reflektera över vad deras kunskapsurval som lärare kan tänkas innebära för elevernas lärande och utveckling. Vidare innehåller kursen bland annat en obligatorisk workshop där studenterna ska analysera undervisnings villkor och förutsättningar utifrån olika kontextuella sammanhang. Kursen *Mångfald och lärande* 5 hp innehåller moment där individuella reflektioner och individuellt lärande är i fokus, men också moment där grupparbeten och kollektivt kunskapande bedrivs. Ett centralt moment på denna kurs, liksom på kursen *Specialpedagogik* 5 hp, är att studenterna får verktyg att förstå och möta elever med olika bakgrunder och olika behov. På mångfaldskursen handlar det om att utifrån ett intersektionellt sätt att se på kön/genus, klass och etnicitet förstå olika förutsättningar för lärande, och på kursen i specialpedagogik handlar förståelsen om vad som hindrar och främjar lärande bland elever i behov av särskilt stöd. På båda kurserna behandlas case med direkt koppling till verksamheten i grundskolor och gymnasieskolor.

Genomförande, utvärdering och utveckling

På ämneslärarutbildningen är kurserna kring ledarskap, bedömning och utvärdering samt VFU-kurserna bland de viktigaste när det gäller att få kompetenser till att genomföra, utvärdera och utveckla undervisningen. Avgörande för ett lyckat lektionsgenomförande – som stimulerar alla elevers lärande - är lärarens kompetenser i att leda och inspirera eleverna. Därför har kursen *Ledarskap* 7,5 hp en stor betydelse för studenternas utbildning i genomförandet och förverkligandet av didaktiska planeringar och lektioner. Här får studenterna lära sig grunderna för att på ett konstruktivt sätt leda pedagogisk verksamhet. De får kunskaper om vad som är viktigt i lärarledarskapet utifrån retorik, kommunikation, planering, reflektion, kontroll, gruppering och individualisering. De övas således i, och får förståelse för, olika framgångsfaktorer i ett lyckat klassrumsledarskap, men också kunskaper om sociala relationer, konflikthantering, grupprocesser och arbetslagsarbete. En av kursens viktigaste examinationer består av en minilektion på 5-10 minuter som iscensätts av varje student, och som därefter konstruktivt utvärderas av kurskamraterna.

VFU-kurserna innehåller alla många goda exempel på hur hela kedjan av lektionsarbete – d v s planerandet, genomförandet och utvärderingen – samverkar. Jämfört med andra kurser under utbildningen, ligger emellertid

fokus mer på genomförande och utvärdering än på planering. Här ska studenterna förvisso självständigt, men ändå alltid i samråd med VFU-handledaren, planera, genomföra och utvärdera undervisningen. Inför VFU-besöket får den besökande universitetsläraren – som oftast är en adjungerad adjunkt – tillgång till studentens didaktiska planering för den lektion som ska granskas. I det efterföljande treparts-samtalet mellan studenten, VFU-handledaren och den besökande universitetsläraren, förväntas studenten reflektera, dels över hur den planerade aktiviteten föll ut i den reella verksamheten, och dels kring vilka alternativa upplägg och potentiella utvecklingsmöjligheter som skulle kunna vara relevanta.

På kursen *Bedömning och utvärdering* 10 hp får studenten verktyg till bedömning i klassrummet, såsom formativ och summativ bedömning, och lär sig ta ställning till hur formen för bedömning påverkar upplägg av undervisning och undervisningens innehåll. Bland examinationsuppgifterna ingår bland annat en skriftlig uppgift där studenten exempelvis ska reflektera över "hur läraren, på ett rättvist sätt, kan bedöma individuella prestationer i grupparbeten". Kursen ger även kunskaper i hur resultaten av bedömningar kan användas för att utveckla verksamheter på övergripande nivå och hur detta relaterar till instrument för nationell och internationell utvärderings- och bedömningsverksamhet.

Styrkor och utvecklingsområden

På utbildningen ges gott om möjligheter – såväl individuellt som i grupp – för att studenterna ska kunna tillgodogöra sig kompetens att planera, utvärdera och genomföra undervisning. Det är en särskild styrka att dessa moment finns på kurser såväl inom ramen för studenternas ämnesstudier som inom den utbildningsvetenskapliga kärnan. I fråga om kärnan ligger fokus på det didaktiska förberedandet företrädesvis i kurserna *Lärande och utveckling* och *Läroplansteori och didaktik* samt i kurserna i specialpedagogik och mångfald. Fokus på utvärderandet och genomförandet ligger på ledarskaps- och VFU-kurserna samt på kursen *Bedömning och utvärdering*. En ambition är att i framtiden utveckla progressionen och konkretionen i framförallt de undervisningsmoment som handlar om genomförandet och utvärderandet, bland annat genom att utveckla VFU-kurserna. Det finns även behov av att utveckla kopplingen mellan den ämnesinstitutionernas ämnesdidaktiska utbildning och den utbildningsvetenskapliga kärnans allmäntdidaktiska utbildning.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen värderingsförmåga och förhållningssätt i examensordningen.

Mål

- 6. Visa förmåga att i det pedagogiska arbetet göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter enligt barnkonventionen, samt en hållbar utveckling.*

Övergripande samhälls- och värdegrundsfrågor som demokrati, mänskliga rättigheter, jämställdhet och hållbar utveckling genomsyrar såväl lärarutbildningens som skolans styrdokument. Dessa utgångspunkter ska således känneteckna hela verksamheten. Därför utgör inte övergripande samhälleliga och etiska aspekter en enskild kurs, utan ingår i ett flertal kurser.

Samhälleliga och etiska aspekter

Förutsättningar för att kunna analysera skolan som socialt fenomen diskuteras på kursen *Utbildningens framväxt och villkor* 7,5 hp, där främst utbildningssystemets framväxt behandlas. Här behandlas frågor om hur social klass, kön och etnicitet påverkat möjligheter att få tillträde till utbildning i ett historiskt perspektiv. Utifrån en nutida kontext, dryftas hur dagens samhällsstrukturer påverkar människors val och möjligheter rörande utbildning. På kursen behandlas även skolans värdegrund. Denna undervisning syftar till att ge studenterna möjlighet att fördjupa sig i både etiska och samhälleliga aspekter av värdegrunden, särskilt i relation till det sena 1900-talets utveckling av skolan. Exempelvis är etableringen av grundskolan och fostran till demokratiska medborgare problemområden som lyfts fram och behandlas. Kursen examineras med en salstenta där studentens kunskaper på dessa områden testas individuellt.

Frågor som anknyter till konventionerna om mänskliga rättigheter och barnens rättigheter enligt barnkonventionen, kommer särskilt till uttryck i kursen *Ledarskap* 7,5 hp. Efter avslutad kurs ska studenten kunna redogöra för och problematisera begrepp och teorier om diskriminering och kränkande behandling samt veta hur sådant med ett gott ledarskap kan undvikas. Studenterna ska också kunna redogöra för lärares juridiska rättigheter och skyldigheter i frågor. Lärares etiska yrkesprinciper är också ett ämne som tas upp på denna kurs. Dessa temata examineras på den avslutande hemtentamen.

På kursen *Läroplansteori och didaktik* 10 hp läser och analyserar studenterna den allmänna delen i läroplanerna från 60-talet till nutid med fokus på olika perspektiv såsom syn på fostran och utveckling, på kunskap och lärande, på lärare och elev samt skolans funktion för samhället och för individen. Ett tema som berörs är hur synen på demokrati samt på elever/barn har utvecklats över tid och tolkats olika historiska sammanhang. I denna läroplansanalys, som behandlas på en obligatorisk workshop, är också hållbarhetsperspektivet närvarande såsom ett exempel på en viktig del av dagens läroplaner. Vidare tas även miljöundervisningstraditioner upp under kursen som en exemplifiering av en typologi. Härigenom får studenterna kunskap om vilka följder normativa utgångspunkter får för undervisningsinnehåll, metoder och lärande.

Ett centralt moment på kursen *Specialpedagogik* 5 hp utgörs av behandling av frågor om hur delaktighet i skolans verksamhet kan garanteras för de barn och unga som är i särskilt behov av stöd. På kursen *Mångfald och lärande* 5 hp är frågor om mänskliga rättigheter och mångfald i svensk skola, samt didaktiska och pedagogiska överväganden kring en anti-diskriminerande lärarpraktik ett bärande tema. Studenterna rustas i att både förstå utbildningssystemet och skolans undervisnings- och sociala värld ur ett mångfaldsperspektiv.

Under kursen VFU 3 10 hp ska studenterna kunna föreslå hur läroplanens värdegrund kan implementeras i den egna undervisningen både vad gäller form och innehåll av den egna undervisningen. Studenterna har i uppgift att diskutera med VFU-handledaren hur detta tar sig uttryck i studentens undervisning. Det kan exempelvis handla om metoder i undervisningen eller hur studenten med olika innehållsliga val kan belysa innehållet i värdegrunden kommer till uttryck i den planerade undervisningen.

Hållbar utveckling

Hållbar utveckling består som bekant av de tre dimensionerna: social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet. Utöver ovan nämnda kurs – *Utbildningens framväxt och villkor* 7,5 hp – som bland annat behandlar frågor rörande skolsegregation, finns det ytterligare två kurser i ämneslärarprogrammets utbildningsvetenskapliga kärna som är relevanta utifrån det sociala hållbarhetsperspektivet. Dessa är *Lärande och utveckling* 7,5 hp och *Mångfald och lärande* 5 hp. I exempelvis den senare kursen möter studenten ett kursinnehåll som handlar om att ge en grund för att kunna göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhällsliga och etiska aspekter samt hållbar utveckling. Den här färdigheten kan delvis uppnås genom att studenterna får teoretiska kunskaper om maktstrukturer i såväl samhället såväl som skolans verksamhet.

Styrkor och utvecklingsområden

Den utbildningsvetenskapliga kärnan på ämneslärarprogrammet tar på ett bra sätt upp övergripande samhälls- och värdegrundsfrågor som demokrati, mänskliga rättigheter, jämställdhet och hållbar utveckling. Det är viktigt att dessa begrepp ingår i olika kurser så att de blir belysta utifrån olika vinklar, eftersom de i så hög grad genomsyrar såväl lärarutbildningen som skola och gymnasium. Det som kan utvecklas är att ännu mer arbeta praktiskt och kritiskt med dessa begrepp utifrån problematiseringar kring hur de implementeras i undervisningen i gymnasieskolan.

Utformning, genomförande och resultat

Jämställdhet

Bedömningsgrund:

Ett jämställdhetsperspektiv beaktas, kommuniceras och förankras i utbildningens innehåll, utformning och genomförande.

I det pedagogiska programmet för Uppsala universitet, framhålls att jämställdhet – i likhet med lika villkor, normkritik, interkulturell kompetens och internationalisering samt hållbar utveckling – ska prägla verksamheten. Detta gäller givetvis också ämneslärarprogrammet där jämställdhetsperspektivet spelar en viktig roll i flera kurser.

Beaktande av jämställdhetsperspektiv

Jämställdhetsperspektivet beaktas övergripande i verksamheten på olika sätt. Det handlar t.ex. om rekryteringsfrågor, kursbemanning, kursplaner och kurslitteratur. I utlysningar av tjänster framhålls regelmässigt betydelsen av en jämn könsfördelning. EDU har en jämställdhetsplan som behandlar dessa frågor gentemot såväl personal som studenter. Utöver att ett likavillkorsperspektiv ska vara integrerat i undervisningens utformning, framhålls även lika lön för lika arbete, jämn befattningsfördelning mellan män och kvinnor, likvärdiga möjligheter till kompetensutveckling samt möjlighet att förena arbete (personal) och studier (studenter) med ansvar för hem och barn. Den sistnämnda punkten handlar t ex om schemaläggning av undervisning.

Kommunicerande och förankrande av jämställdhetsperspektiv

I ämneslärarprogrammets utbildningsvetenskapliga kärna finns kursmål och aktiviteter kring jämställdhet i ett flertal kurser. I den inledande kursen på kärnan, *Utbildningens framväxt och villkor* 7,5 hp, behandlas skolans värdegrund och dess historiska kontext samt frågor om hur sociala, könsmässiga och etniska strukturer i utbildningssystemet kan förstås i relation till värdegrunden. Därutöver studeras hur kön påverkar skol- och utbildningsval samt hur detta tagit sig uttryck i ett historiskt och nutida perspektiv. Eftersom kunskaper om könsmässiga och klassmässiga strukturer ingår som ett examensmål examineras dessutom dessa temata via salstenta varje gång kursen hålls. På den efterföljande kursen, *Ledarskap*, 7,5 hp, studeras metoder för hur lärare kan förebygga och motverka diskriminering, trakasserier och annan kränkande behandling av elever samt hur de kan implementera ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten. Studenterna tillämpar sedan dessa kunskaper på kursen *VFU I* 7,5 hp, då de ska använda ett medvetet ledarskap med avseende på sociala relationer i skolmiljön. Erfarenheterna från VFU-kursen följs upp på *Lärande och utveckling* 7,5 hp, som avslutar den första kärnterminen då frågor om ungas förutsättningar och villkor för lärande och utveckling behandlas bl a med hjälp av begreppen kön/genus, etnicitet och klass.

Denna robusta grund beträffande jämställdhet och därtill hörande frågor förstärks på efterföljande kärnkurser. Jämställdhet behandlas ingående i kursen *Mångfald och lärande*, 5 hp. Här förväntas studenterna beskriva och problematisera begrepp som mångfald, kön, sexualitet, etnicitet och intersektionalitet kopplat till undervisning. Ett flertal seminarier ägnas åt dessa frågor. Bland annat diskuteras, mot bakgrund av kurslitteraturen, det faktum att olika pedagogiska praktiker ofta skapar hierarkier mellan studenter baserat på etnisk tillhörighet. Därtill diskuteras forskningsresultat från undersökningar av hur klassmässig och könsmässig tillhörighet tar sig olika uttryck i gymnasieskolan, samt sociologisk forskning som inriktats på att finna lösningar som motverkar klassmässiga faktorerers inverkan på lärande och hur detta kan, eller eventuellt inte kan, tillämpas i den svenska skolan. Som ovan nämnts får studenterna i uppdrag att samla in likabehandlingsplaner på sina VFU-skolor i syfte att lägga grund för studier och diskussioner av hur den svenska skolan hanterar likabehandlingsfrågor. Samtliga dessa temata är föremål för den muntliga och skriftliga examinationen på kursen. På kursen *Läroplansteori och didaktik* 10 hp, knyts det normkritiska perspektivet till frågor om demokrati och utbildning, skolans roll i samhället samt specifika spörsmål om skolämnenas historia och hur ämnenas traditioner relaterar till normer och värden i undervisning. Syftet är att studenterna ska ta ställning till demokrati och jämställdhet då de gör didaktiska planeringar.

Sammantaget övas och prövas studenternas förmågor i jämställdhet på den avslutande VFU 3 10 hp. De ska då tillämpa ett fördjupat, medvetet och teoretiskt grundat ledarskap med avseende på sociala relationer, konflikt-hantering och kränkande behandling, bedöma och betygssätta elevers insatser samt utveckla undervisning med hänsyn till elevers olika behov. Att studenten prövas i detta framgår av den formativa bedömningsmall som används på kursen och som bland annat stipulerar att studenten identifierar och hanterar studenter i behov av särskilt stöd samt direkt ingriper om elever riktar nedsättande ord etc till varandra.

Styrkor och utvecklingsområden

En styrka är att jämställdhetsperspektivet är med på många av programmets kurser, men också som en viktig utgångspunkt i den övergripande verksamheten. EDU:s institutionsledning har också blivit mer medveten, vid kursbemanningen, av ett jämställdhetsperspektiv. Eftersom en övervägande del av EDU:s lärare och forskare är kvinnor, är det svårt att få till en lärarbesättning på kurserna som är helt jämställd. Här arbetar institutionen medvetet med att också försöka rekrytera fler manliga lärare och forskare. Studentgruppen är också ojämnt fördelad på ämneslärarprogrammet, med fler kvinnliga än manliga studenter, vilket universitetet försöker förändra genom att göra programmet mer intressant för män. Det sker bland annat på gymnasieässor och liknande arrangemang där Uppsala universitets utbildningsutbud presenteras.

Utformning, genomförande och resultat

Uppföljning, åtgärder och återkoppling

Bedömningsgrunder:

Utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination följs systematiskt upp. Resultaten av uppföljningen omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling, och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Lärosätet verkar för att studenten genomför utbildningen inom planerad studietid.

EDU följer systematiskt, på olika sätt, upp den utbildningsvetenskapliga kärnans innehåll, utformning, genomförande och examination. Det sker bland annat genom kursvärderingar, fakultetens granskningar och omfattande externa skärskådningar. Allt detta utgör viktiga utgångspunkter i det kontinuerliga kvalitetsarbetet.

Kursvärderingar

Efter varje kurs fyller studenterna i individuella kursutvärderingar digitalt. De frågor som studenterna besvarar är standardiserade – dvs jämförbara mellan olika kurser – och handlar bland annat om studenternas synpunkter på undervisningsformer, lärare och examinationsformer. Dessa kursvärderingar sammanställs till kursrapporter som skickas till studierektor. Alla kursvärderingar schemaläggs för att öka svarsfrekvensen, som tidigare varit alldeles för låg på många kurser. Numera är målet att alla studenter ska ges möjlighet att fylla i kursvärderingen på sista undervisningstillfället. Kursledarna presenterar vid introduktionen nästa kurstillfälle föregående kurstillfälles kursvärdering varvid de övergripande synpunkterna från föregående termin tas upp och eventuella förändringar i kursen med anledning av dessa lyfts fram. Även i fall där kritiska kommentarer inte lett till förändringar tas det upp och förklaras då särskilt av kursledaren. Det kan exempelvis gälla i de fall då studenterna skulle vilja se förändringar i litteraturlistor, men vilket inte kan ske på grund av det inte finns annan litteratur som kan ersätta den befintliga. Alla programmets kursutvärderingar sammanställs efter varje termin av kursadministratörer och analyseras därefter av studierektorer och prefekter. Vad gäller kurser som fungerar mindre bra, vidtas nödvändiga förändringsåtgärder. Kursansvarig studierektor går också igenom studenternas kursvärderingar med respektive kursledare.

Utöver arbetet med kursvärderingar säkerställer också kursledaren – under ledning av studierektorn – att kursmålen, studiehandledningarna och betygskriterierna är tydligt kommunicerade till studenterna och övriga inblandade lärare. Även det sker vanligtvis vid kursintroduktionen. Detta arbete följer särskilda policydokument – *Rättssäker examination vid EDU* samt *Kursledarens ansvar* – som varit i kraft sedan 2016. Kursledarna inhämtar information från studenterna även på annat sätt. Ett exempel är kursen *Läroplansteori och didaktik 10 hp*. På den kursen arbetar studenterna tillsammans i basgrupper, bland annat i syfte att förbereda seminarier. Dessa basgrupper får vid kursintroduktionen uppgiften att utse en grupprepresentant. Grupprepresentanterna träffar kursledaren regelbundet under kursens gång för att diskutera hur arbetet i grupperna fortlöper. På det viset synliggörs för kursledaren såväl generella brister (t ex kursinnehåll som kräver ytterligare förankring i studentgruppen) som viss individuell problematik (exempelvis rörande bristande närvaro).

Fakultetens granskningar

Utbildningen följs även regelbundet upp genom tematiska utredningar och kvalitetssatsningar (exvis genom utlysning av kvalitetsmedel) initierade av Programkommittén för lärarprogrammen, som leds av prodekanen vid Fakulteten för utbildningsvetenskaper. Dess huvuduppgift är att tillse att lärarutbildningarna följer examensordningen (Högskoleförordningen) samt att särskilt bevaka progression i innehåll, vetenskaplighet och professionsutveckling samt de ämnesdidaktiska inslagen i lärarutbildningen. Programkommitténs utvärderingsarbete sam-

manställs i rapporter och seminarier av olika slag. Ett viktigt tema har handlat om att utveckla ett nytt bedömningsmaterial samt en ny metod för att examinera verksamhetsförlagd utbildning. Det viktigaste resultatet av detta arbete blev utarbetandet av en digital bedömningsblankett som förtydligar kursmålen och ger bättre förutsättningar för att i god tid "fånga upp" eventuella problem under VFU:n och utveckla lärandet. (En student som tidigt visar sig ha svårt att klara sin VFU kan t ex få ett extra besök av en lärare).

Andra utredningar och satsningar har fokuserat på vetenskapligt skrivande och vetenskapliga perspektiv/metoder. Det har resulterat i att kursansvariga lärare och ansvariga studierektorer förtydligat progressionen i utbildningen. Temat om hur studenter och handledare upplever den verksamhetsförlagda delen av utbildningen, återkopplas på dialogmöten mellan VFU-kursansvariga vid Uppsala universitet och kommunala samordnare. Andra områden som särskilt belysts är lärarkompetensen och undervisningstätheten samt samverkan inom och mellan den utbildningsvetenskapliga kärnan och den verksamhetsförlagda utbildningen. Detta har bland annat resulterat i en förstärkning av undervisningsresurserna på vissa kurser, t ex besök på VFU, och mer koherens mellan ledarskaps- och VFU-kurser.

Externa utvärderingar

Vart sjätte år har EDU som ambition att göra en omfattande extern utvärdering av alla kurser på den utbildningsvetenskapliga kärnan, exklusive VFU:n (som utvärderas i särskild ordning av Programkommittén för lärarprogrammen). Denna externa granskning utgör en mycket viktig del i EDU:s kontinuerliga utvecklingsarbete och används regelbundet i det vardagliga kvalitetsförbättringsarbetet. Syftet är att – utifrån examensmålen för lärarprogrammet och Uppsala universitets pedagogiska program – kvalitetsgranska innehållet i utbildningarna med såväl styrdokument som konkret undervisning som utgångspunkter. I granskningen ingår således programstrukturer och kursordning, formulerandet av kursplaner och kursmål, kursstrukturer och kursupplägg, studiehandledningar, examinationsuppgifter och internationella inslag. Förutom dokumentstudier, ägnas en stor del av utvärderingen åt besök av externa bedömare i undervisningen (seminarier och föreläsningar) samt åt student- och lärarintervjuer.

Den senaste externa utvärderingen gjordes under 2015 – 2016 av professor emeritus Sven-Erik Hansén och lektor Tom Wikman från Åbo akademi i Vasa. Många av utredningens resultat har blivit särskilt prioriterade utvecklingsområden i verksamheten, vilka också lyfts fram i denna självvärdering. Det handlar bland annat om att forskningsinslagen behövde stärkas i lärarutbildningen; progressionen mellan lärandemålen inom lärarprogrammen förtydligas samt om att kunskapsområdet vetenskapsteori och forskningsmetodik behövde förstärkas. Hansén och Wikman efterlyste vidare en tydligare koherens mellan undervisningsinnehållet i den utbildningsvetenskapliga kärnan, den verksamhetsförlagda utbildningen och ämnesstudierna/ämnesdidaktiken. Därtill borde lärarna på den utbildningsvetenskapliga kärnan bli bättre på att ge studenterna konstruktiv och formativ feedback. Som ovan nämnts har en av kursledarna (*Läroplansteori och didaktik* 10 hp) innevarande hösttermin erhållit särskilda fakultetsmedel för att arbeta med utveckling av former för bedömning. I detta arbete inkluderas ett antal studenter. De adjungerade adjunkternas arbetsuppgifter ska kopplas ännu mer till professionsnära inslag, samtidigt som undervisningen kring lärandeteorier kan varieras mer med fler internationella perspektiv. Det ska också, avslutningsvis, påpekas att Hansén och Wikman kom fram till att mycket fungerade väldigt bra i undervisningen på den utbildningsvetenskapliga kärnan. Särskilt lyftes fram engagemanget hos lärarna samt den höga kvaliteten på många föreläsningar och seminarier.

Uppföljning av studenternas studier och prestationer

EDU följer kontinuerligt upp hur studenterna klarar utbildningen. Detta sker på olika sätt. Ett är att studera genomströmningen på olika kurser, vilket sker i samband med den terminsvisa analysen av samtliga kursvärderingar. Ett annat är att undersöka orsaker till varför studenter väljer att hoppa av utbildningen i förtid. Ett tredje är att arbeta för att hanteringen av examinationer och betygssättning sker på ett sådant sätt att det inte i onödan hindrar studenterna från att gå vidare i utbildningen. Bland annat har EDU med policydokumentet *Rättssäker examination vid EDU* säkerställt att all undervisande personal har tillgång till samma information om professionell hantering av examinationer och bedömningar. Detta arbete har bland annat lett till ett ökat fokus på att utveckla studenternas akademiska skrivande och professionella kommunikation, vilket tagit sig uttryck i såväl kur-

ernas målbeskrivningar (exempelvis *Ledarskap* 7,5 hp) och betygskriterier (exempelvis *Bedömning och utvärdering* 10 hp och *VFU 3* 10 hp). Att måluppfyllelsen på kurserna säkerställs och att kvaliteten på bedömningar upprätthålls garanteras av att samtliga kurser har studiehandledningar där det tydligt framgår vad studenten måste göra för att klara kurserna. Där framgår exempelvis hur de olika momenten på kursen hänger samman med varandra och examinationen samt vad studenten måste göra för att klara obligatoriska och examineriska moment, vilket uttrycks i målformuleringar och betygskriterier. I de fall kurserna har obligatoriska seminarier framgår även vad studenten måste göra för att ta igen missade moment. Kursledaren har vidare en nyckelroll och ska enligt dokumentet *Kursledares ansvar vid EDU* informera lärarna på kursen om hur kursen är tänkt att genomföras för att studenterna ska nå målen, en information som även studenterna får. Kursledaren ska även följa upp och ytterst ansvara för bedömningen och säkerställa att den sker i enlighet med kursmål och betygskriterier.

Styrkor och utvecklingsområden

EDU har under de senaste åren avsevärt förbättrat det strategiska arbetet med att följa upp innehåll, utformning, genomförande och examination av utbildningen. Institutionen vill särskilt lyfta fram sitt strukturerade arbete med kursvärderingarna och uppbyggandet av regelbundet återkommande externa granskningar som förväntas vara en utgångspunkt i det kontinuerliga utvecklingsarbetet av undervisningen. Vad som ytterligare kan förbättras är framförallt studenternas svarsfrekvens på kursvärderingarna samt att verkligen säkerställa att återkoppling alltid ges till studenterna vid samtliga kursintroduktioner. Detta har diskuterats mycket med studentrepresentanter på olika nivåer. Förhoppningen är att arbetet med kursvärderingar nu börjar närma sig ett sätt som ska göra att så många studenter som möjligt genomför kursvärderingarna.

Studentperspektiv

Bedömningsgrund:

Studenten ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande.

Studenterna är – förutom att de finns representerade i beredande och beslutande organ som Fakultetsnämnden för utbildningsvetenskaper, Programkommittén för lärarprogrammen och EDU:s institutionsstyrelse – involverade i att utveckla såväl utbildningens innehåll som genomförande. Här lyfts särskilt fram tidigare omnämnda kursvärderingar, externa granskningar, regelbundna kvalitetsmöten mellan EDU:s prefekt och studentrepresentanter, lärarcaféer samt studenttorg och studentcoacher.

Studentsamverkan på olika sätt

Av föregående avsnitt framgår att EDU kontinuerligt genomför och sammanställer kursvärderingar i sina kurser inom ämneslärarprogrammet. Kursvärderingarna följs upp genom att de sammanställs till kursrapporter som återkopplas till studenterna vid nästa kurstillfälle. Dessa kursvärderingar – som alltså utgår ifrån studenternas synpunkter på undervisningen – utgör en viktig del i EDU:s kontinuerliga kvalitetsarbete.

En av delstudierna i den ovan nämnda externa utvärderingen, genomförd av Sven-Erik Hansén och Tom Wikman, innehöll också ett avsnitt om ämneslärarstudenternas synpunkter på utbildningen. Studenterna besvarade frågor om lärarnas förmåga att förmedla kunskap, ge återkoppling, inspirera studenterna, examinationsformer, utbildningens relevans, arbetsformer, kravnivåer samt om utbildningens rykte och status. Svarsfrekvensen var relativt sett hög med 50 % av alla studenter på Uppsala universitets ämneslärarprogram, i jämförelse med exempelvis liknande enkätundersökningar riktade till lärarstudenter.

De mer övergripande resultat som kom fram i enkätstudien, var att ämneslärarstudenterna generellt är mycket nöjda med sin utbildning, men att det finns vissa områden med förbättringspotential. Studenterna tyckte exempelvis att de fick för lite skriftlig feedback på inlämningsuppgifter; att IKT-undervisningen kunde stärkas ännu mer; att de behövde mer kunskaper kring hur elever ska bedömas; att områdena specialpedagogik och ledarskap kunde få ännu mer plats i utbildningen. Allmänt efterlystes mer praktiska inslag – d v s kopplade till klassrums- och skolsituationer – i kurserna. Hanséns och Wikmans utredning är – som tidigare har påpekats – ett viktigt underlag för EDU:s kontinuerliga utvecklingsarbete. Som också framgått i denna självvärdering har flera av de områdena som studenterna önskade utveckla, blivit föremål för särskilt prioriterade satsningar. Det kan således tveklöst konstateras att studenterna under den tid de läser kurser vid EDU har en aktiv roll i arbetet med att utveckla kärnkursernas innehåll och genomförande. Det ska också understrykas att studentrepresentanter medverkade i formulerandet av enkätfrågorna.

Vad gäller den kontinuerliga kontakten mellan studenter och institutionsledning träffar prefekten vid EDU – ibland tillsammans med berörd studierektor – styrelsen i sektion Lära, d v s den del av Uppsala studentkår som representerar lärarstudenterna, tre gånger per termin för att dryfta aktuella studerandefrågor. De ämnen som har diskuterats är bland annat närvaron på och utformningen av seminarier, mångfaldsinslag i utbildningen, internationalisering genom att öka antalet utbyten samt internationella lärare och ämnen på kurserna i Uppsala. En viktig fråga vid dessa möten har förövrigt varit utformandet av de kursvärderingar som används vid EDU. Här har lärarstudenterna haft stort inflytande på utvärderingarnas slutliga utformning. Prefekten vid EDU träffar också fyra gånger per termin Uppsala studentkårs studiebevakare vid lärarutbildningarna. Vid dessa möten dryftas framförallt sociala frågor för lärarstudenterna och ibland enskilda studentärenden.

Bland övrig studentsamverkan kan nämnas det Lärarcafé som anordnas av Sektion Lära i samverkan med enheten Forum för samverkan vid Fakulteten för utbildningsvetenskaper. Detta är en mötesplats där lärarstudenter regelbundet kan träffa yrkesverksamma lärare. Syftet är att tillsammans ta del av forskning inom skolområdet och knyta kontakter. Under hösten 2018 har det hållits tre lärarcaféer med följande föreläsare och teman: Laila

Riester, Catharina Tjernberg och Marie Jonsson (lärare i Enköpings kommun) har föreläst kring temat "Så undervisar du särskilt begåvade elever" och Jonas Nilsson – förstelärare i svenska och idrott i Uppsala kommun – har föreläst kring "Kommunikation med föräldrar - en del av lärarjobbet". Det tredje tillfället ägnades åt ett panel-samtal mellan ett antal nytutexaminerade lärare på temat "Mitt första år som lärare". Ett annat projekt som utvecklats av Sektion Lära är "Skugga en lärarstudent". Universitetshjälpen, där studenter på frivillig basis bedriver stödundervisning inom specialpedagogik, utgör ett annat studentinitiativ.

För att ytterligare stödja lärarstudenterna i sina studier, har EDU sedan hösten 2017 organiserat en särskild studentsamverkan – "EDU Studentcoach". Flera studenter har anställts som amanuenser (max 20 % anställning) för att ge andra studenter ett extra stöd då de läser kurserna inom den utbildningsvetenskapliga kärnan. Studentcoacherna arrangerar flera seminarier per termin som behandlar bland annat studieteknik. Jämte "EDU-studentcoach", finns "EDU studenttorg" bemannat med sex amanuenser. Här ges bland annat extra stöd till lärarstudenterna vid terminsstart. Det kan exempelvis handla om att ge rätt information om var man kan vända sig med frågor om kurser eller studiestöd samt om att tolka web-baserade kurssidor och studiehandledningar. I samband med den första VFU-kursen ges studenterna särskild information, förmedlad av såväl studievägledare som äldre studenter, i anslutning till studenttorget. Studenttorget ger även möjligheter för gymnasieelever – som är intresserade av läraryrket – att "skugga" en lärarstudent. Ambitionen är att genom amanuenserna i öka studentstödet för att ge studenterna bästa möjliga förutsättningar att stanna kvar och undvika avhopp från utbildningen.

Utöver detta avsätter fakultetsnämnden medel i sin verksamhetsplan för att stödja Sektion Lära finansiellt när det gäller anordnade av examensceremoni och föreläsningssamverksamhet.

Styrkor och utvecklingsområden

Institutionsledningen vid EDU har under flera år lagt ned mycket arbete på att involvera studenterna i kvalitets- och utvecklingsarbete av olika slag. Relationen till såväl Sektion Lära som Uppsala studentkårsstudiebevakare är mycket god och det finns alltid möjlighet för studentrepresentanterna att få träffa antingen prefekt eller studie-rektor för att diskutera angelägna student- och utbildningsfrågor. Sektion Lära:s ordförande och styrelse, samt studiebevakaren, gör också ett utmärkt jobb för att befästa detta samarbete. Något som kan utvecklas ytterligare – vilket har påpekats tidigare – är att få fler studenter att engagera sig i angelägna utbildningsfrågor, för att på det sättet inta en mer aktiv roll i utvecklingen av utbildningens innehåll och genomförande.

Arbetsliv och samverkan

Bedömningsgrund:

Utbildningen är utformad och genomförs på sådant sätt att den är användbar och utvecklar studentens beredskap att möta förändringar i arbetslivet. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället.

Då lärarutbildningen utgör en professionsutbildning, är det högst väsentligt att dess utformning, innehåll och genomförande har en tydlig koppling till arbetslivet, vilket i det här fallet är skolans värld. Det kan åstadkommas på flera sätt. EDU har dels fokuserat på att ha en tydlig professionsförankring i utbildningen genom de adjungerade adjunkterna och partnerskolorna, och dels på att successivt stärka annan samverkan med kommuner och andra skolhuvudmän genom en växande uppdragsutbildning, utvecklad VFU-koordination och andra gemensamma projekt som kanaliseras via en särskild enhet – *Forum för samverkan* – vid Fakulteten för utbildningsvetenskaper.

Utvecklande samverkan med arbetslivet i fokus

Det har tidigare i denna självvärdering lyfts fram satsningen på adjungerade adjunkter och det finns ingen anledning att här ytterligare en gång detaljerat redogöra för denna. Det som ändå måste betonas är att denna personalkategori har ökat under de senaste åren. Det kan därför med fog konstateras att det idag finns en relativt god koppling mellan teori/forskning och arbetsliv/vardaglig praktik i kurserna EDU ger inom ämneslärarprogrammet.

Partnerskolesamarbetet – som också har presenterats relativt utförligt i självvärderingen – kan även det ses som en brygga mellan lärarutbildning och arbetsliv. De studenter som är med i partnerskolesamarbetet får fler möjligheter att lära känna läraryrket och arbetsmiljön i skolan, vilket gör dem bättre rustade till att klara sig bra som nyutexaminerade lärare. Det finns oro över, liksom bland många andra i Sverige just nu, att relativt många nya lärare slutar att arbeta efter en kort tid i skolan. Förhoppningen är att mer tid i skolvardagen under utbildningen leder till att färre hoppar av läraryrket. Det kan även här poängteras att partnerskolesamarbetet, och andra djupare samarbeten med skolor och lärare, också har medfört nya utvecklingsmöjligheter för de inblandade skolornas lärare och ledningspersonal. De sex projekt som pågår inom partnerskolesamarbetet har alla resulterat i nya kompetensutvecklingsmöjligheter för medverkande handledare.

EDU har under många år haft en jämförelsevis omfattande uppdragsutbildning som inriktas mot framförallt lärare i den svenska skolan. År 2018 kommer denna del av verksamheten att omsätta runt 20 miljoner kronor totalt, vilket är en fördubbling jämfört med tidigare år. Stora uppdragsutbildningsinsatser görs inom modersmålsundervisning, specialpedagogik, barn- och ungas lärande, didaktik, mångfald samt klassrumsledarskap. Vi har noterat – under det senaste året – en ökad efterfrågan på kompetensutvecklande utbildningsinsatser från stora kommuner i närområdet kring Uppsala. Det ses enbart positivt på, eftersom uppdragsutbildningen också utgör ett viktigt sätt för EDU att hålla sig uppdaterad om vad som kontinuerligt pågår och förändras i skolans värld. Dessa erfarenheter får tydliga genomslag i lärarutbildningarna, eftersom EDU har samma lärare som undervisar på lärar- och uppdragsutbildningen.

En annan viktig arbetslivssamverkan utgår från fakultetens VFU-organisation. Här sker samarbete och dialogmöten, dels med institutioner vid Uppsala universitet som deltar i lärarutbildningarna, dels med lednings- och lärarpersonal på de skolor som medverkar i VFU-verksamheten samt samordnare vid kommunerna. Konkreta frågor som regelbundet dryftas är dimensioneringar av lärarutbildningar och VFU-platser samt organiserandet av lärarstudenternas VFU-kurser. Intresset under det senaste året har förövrigt blivit mycket större för de handledarkurser som erbjuds av EDU. Det beror inte minst på att dessa kurser har anpassats mer efter skolans vardag och utmaningar. Dessa kurser ges numera också på distans.

Genom den försöksverksamhet med partnerskolor, som fakulteten för utbildningsvetenskaper startade tillsammans med EDU vårterminen 2017, ges en del av ämneslärarstudenterna möjlighet att under den tid då

de läser campusförlagda kurser delta i den dagliga verksamheten i gymnasieskolan, i allt från undervisning till personal- och föräldramöten. Det övergripande syftet med samarbetet är att stärka kontakterna mellan utbildning, forskning och skolverksamhet. Därigenom får studenterna insyn i delar av läraryrket som inte nödvändigtvis inkluderas i VFU-kurser. För studenter som placerats inom partnerskolor ordnas också en serie praxisnära seminarier under terminerna, vilka leds av kontaktlärare från skolorna. Vid dessa seminarier diskuteras teman som önskats av studenterna eller kompetenser som erfarna handledare på skolorna identifierat som återkommande brister hos studenter och nyexaminerade lärare. Under kommande terminer kommer detta projekt att spridas till övriga samarbetskommuner.

År 2013 inrättade Fakulteten för utbildningsvetenskaper Forum för samverkan (FoSam). Dess huvudsakliga uppgift är att fungera som en stödorganisation för en rad olika samverkansaktiviteter och fungera som ett nätverk mellan lärarutbildningen och dess motparter i arbetslivet. FoSam bedriver också en alumnerverksamhet, vilken inbegriper bland annat särskilda alumnträffar, där nätverkets medlemmar får möta en känd person, utbyta idéer och samverka kring utbildningsfrågor. Som exempel kan nämnas journalisten Erik de la Reguera som talade utifrån ämnet "Medmänniska eller yrkesproffs?", och ett besök av skådespelaren Emma Molin under rubriken "När underhållning blir undervisning".

Styrkor och utvecklingsområden

Studenterna har under sin utbildning många konstruktiva möjligheter att komma i kontakt med skolans vardag och verklighet, och då inte bara under den enligt examensordningen stipulerade VFU-undervisningen. De senaste årens arbete med adjungerade adjunkter och partnerskolor ses som de mest väsentliga satsningarna på samverkansområdet med arbetslivet. Inom försöksverksamheten med praktisknära forskning (ULF) prövas nu s k ULF-tjänster – d v s forskartjänster som delas mellan skolor och universitet – vilket ännu mer stärker samarbetet mellan akademiens forskare och lektorer samt lärare i skolan. Studenternas kontakter med arbetslivet kan förbättras genom att låta partnerskolesamarbetet bli större, så att fler studenter involveras. Ett utvecklingsarbete pågår också i den riktningen. Flera arenor sökes för att – tillsammans med representanter från skolor och huvudmän – diskutera innehåll i lärarutbildningen. Genom de ovan nämnda särskilda seminarierna för adjungerade adjunkter har arbetet kommit en bit på vägen. Till seminarierna bjuds också representanter från skolor och kommuner in. Här planerar vi att göra fler insatser göras framöver.